
Aan de orde is het **spoeddebat** over **nieuwe fouten in een klimaatrapport**.

De **voorzitter**: Ik heet welkom in ons midden de nieuwe minister van VROM, met wie wij voor het eerst in die hoedanigheid een debat hebben.

Ik herinner de Kamer eraan dat er een spreektijd is van drie minuten per fractie.

□

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Commotie alom over het al dan niet controversieel verklaren van het hele klimaatbeleid en alles wat daarmee samenhangt, over het wel of niet doorgaan van dit spoeddebat.

Zolang niet alle klimaatbeleidgerelateerde uitgaven per direct worden stopgezet, zoals de PVV wenst, moeten wij het klimaatdebat maar blijven voeren. Voor de PVV is het duidelijk: er moet een onderscheid komen tussen klimaat-, milieu- en energiebeleid. Niemand is tegen een gedegen milieu- en energiebeleid, ook de PVV niet, maar het klimaatbeleid is doorgeslagen naar een geloof waarbij de scheiding tussen doel en middel compleet is verdwenen. Bij dat geloof denkt men dat de mensheid haar wil aan moeder natuur kan opleggen met een ridicule tweegradendoelstelling.

De eenzijdige focus van het klimaatbeleid op CO₂ leidt ook de aandacht af van waar het beleid om zou moeten gaan: het welzijn van mensen, die daarvoor veel belasting betalen. De gevolgen van de "klimaatopwarming" door uitstoot van CO₂ door mensen zijn door IPCC stelselmatig overdreven. Steeds meer serieuze wetenschappers durven na climategate en alle opeenvolgende schandalen openlijk kritiek te uiten op IPCC. Die kritiek was eerst niet mogelijk, daar IPCC en zijn voorzitter de Nobelprijs voor de Vrede hadden gekregen. Die Nobelprijs moet eerst maar eens worden teruggegeven. Een organisatie zoals IPCC waar berichtgeving over foute manipulatie en fraude aan de orde van de dag zijn en een voorzitter die zich misdraagt, verdienen zo'n prijs niet.

Het moet eens afgelopen zijn om de aanhoudende reeks schandalen, die de betrouwbaarheid van de klimaatwetenschap hevig doet wankelen, af te schilderen als bedrijfsongelukjes, als krasjes of als incidentjes. Ook de nieuwe minister maakt zich hier schuldig aan in antwoord op mijn Kamervragen. De antwoorden zijn namelijk steevast: geconstateerde fouten doen niets af aan de hoofdconclusies van IPCC; ik deel de kwalificatie in uw vraag niet; het belang van het werk van IPCC staat buiten kijf. De minister kreeg deze wijsheid van het KNMI en het Planbureau voor de Leefomgeving. Dit zijn twee organisaties die de door de klimaatarmisten verkondigde doemscenario's innig hebben omarmd.

De PvdA is weg uit het kabinet. Zij zal het rode tapijt, waar alle klimaatschandalen onder werden geschoven, toch wel hebben meegenomen. Ik wil de nieuwe minister vragen of zij bekend is met alle IPCC-schandalen die de boeken in gaan als "gates". Ik noem de nauwe banden van IPCC met milieubewegingen en het feit dat er op geen enkele tijdschaal een correlatie te vinden is tussen CO₂-uitstoot en temperatuur, alsook het feit dat de aarde sinds 1998 niet warmer wordt. Verder noem ik het feit dat de hoofdrolspeler in Climate Gate, professor Phil Jones, heeft toegegeven dat de aarde eerder periodes

van opwarming heeft gekend en dat de "klimaatopwarming" van de jaren negentig niet uniek is en het feit dat er wetenschappers zijn die door een afname van de zonactiviteit een kleine ijstijd verwachten. Dit maakt het onverantwoord om met dit miljardenverslindende klimaatbeleid door te gaan. Daarom doe ik opnieuw de oproep: stop per direct met alle klimaatgerelateerde uitgaven!

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dit is al een tijdje zo en het typeert ook wel een beetje de motivatie van de heer De Mos om opnieuw een debat aan te vragen over de fouten in het klimaatrapport. Wat betekent voor de heer De Mos nu het debat? Hij zegt: ik wil graag het debat voortzetten. Nogmaals, wat betekent dit voor hem? Ik heb namelijk het idee dat hij precies hetzelfde verhaal herhaalt dat hij in het debat in januari van dit jaar heeft gehouden. Wat zijn dus de toegevoegde nieuwe argumenten die wij hier vandaag met elkaar moeten wisselen, zodat het geen monoloog wordt en wij niet elke maand een soort ritueel klimaatdansje uitvoeren in de vorm van een spoeddebat?

De heer **De Mos** (PVV): Het is niet de PVV die deze klimaatdans gewild heeft; dat zijn de klimaatarmisten die dat willen. De PVV wil gewoon dat het klimaatbeleid, waar miljarden belastinggeld in omgaan, wordt stopgezet. Daarom staan wij hier weer. Nogmaals, het gaat om een beleid dat gebaseerd is op fouten, leugens en manipulatie.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Maar wat is nu de toegevoegde waarde van dit debat, terwijl wij al een debat hebben gehad in januari, er dingen in gang zijn gezet en de hoofdconclusies nog steeds overeind staan? Wat is nu de toegevoegde waarde van dit debat? Wat zijn vandaag de nieuwe argumenten, de nieuwe dingen die we aan de orde moeten stellen?

De heer **De Mos** (PVV): Het regent na het laatste debat in januari nog steeds fouten en schandalen. De PVV-fractie vindt dat het beleid moet worden stopgezet, omdat het gebaseerd is op fouten, leugens en manipulatie en omdat er miljarden euro's aan belastinggeld in omgaan.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik hoor "fouten, leugens en manipulatie". Ik meen dat dit de derde keer is dat wij hierover praten. Een keer deden wij dat tijdens een begrotingsbehandeling en twee keer tijdens een spoeddebat. Het moeten natuurlijk geen zinloze rituelen worden, dus ik daag de heer De Mos uit. Er vindt al onafhankelijk onderzoek plaats naar de fouten en naar "climategate", een totaal overdreven term, maar dat terzijde. Ik stel voor en bied aan dat er nog een onafhankelijke commissie wordt ingesteld, bestaande uit leden van de PVV en de VVD – die laatste partij wil ik natuurlijk niet vergeten – die die rapporten nog eens "doorexerceren" en komen met alle fouten die daarin staan. Dan kunnen wij het erover hebben. Anders blijven wij bezig en houdt de heer De Mos hier monologen. Ik zou zeggen: dit is een "offer you can't refuse".

De **voorzitter**: Het lijkt mij duidelijk.

De Mos

De heer **De Mos** (PVV): Ik dank de fractie van GroenLinks voor het aanbod. Mevrouw Van Gent is een gevoelsmens. Ik ben politicus, geen wetenschapper. De politiek moet uitgaan van gedegen wetenschap, maar nu blijkt dat er in de wetenschap heel veel fouten zijn gemaakt. Dat mag ik hier in het huis van de democratie aan de orde stellen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Dit lijkt toch op duiken. Ik heb niet gezegd dat de heer De Mos per se in die commissie moet. Hij is natuurlijk van harte welkom, maar ik ga er niet over, want het is natuurlijk uitermate verdacht als een fractielid van GroenLinks de personen gaat aanwijzen. Ik zou zeggen dat er een commissie komt met leden die de heer De Mos en mevrouw Neppérus mogen aanwijzen. De in de ogen van de heer De Mos niet-verdachte leden gaan onderzoek doen. Is de heer De Mos hiertoe bereid of blijft hij zeurende monologen houden, waarbij hij zich alleen baseert op vooronderstellingen in plaats van op feiten? Dat ben ik eigenlijk spuugzat!

De heer **De Mos** (PVV): Mevrouw Van Gent kan de boel goed zat zijn of spuugzat, maar ik verzin die schandalen niet. Ik kan alle "gates" nog eens oplezen, maar dan staan we hier morgenochtend nog. Ik verzin die schandalen niet, mevrouw Van Gent. Ik mag de schandalen die met belastinggeld worden gesubsidieerd, aan de orde stellen. Dat mag ik doen wanneer ik wil.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter, u voelt hem al aan komen: dit is een knap staaltje van antwoord ontwijken op de vraag die ik heb gesteld. Ik vraag nogmaals of de heer De Mos bereid is om met namen van mensen te komen die hij goed vindt, zodat die extra onafhankelijk onderzoek kunnen doen, wellicht samen met de kameraden van de VVD, die een beetje dezelfde kritiek uiten als hij, een wat gemakkelijke kritiek. Laat hij mij eens overtuigen aan de hand van feiten en niet van vooronderstellingen! Dit vraag ik hem. Dat is toch niet zo moeilijk?

De heer **De Mos** (PVV): De enige die hier duikt is GroenLinks. Er zijn grote schandalen aan de orde en GroenLinks doet alsof er niets aan de hand is.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Dat is helemaal niet waar! Ik maar hiertegen bezwaar. Mijn fractie heeft eerder gezegd dat eventueel gemaakte fouten boven tafel moeten komen, dat er wat mee moet worden gedaan en dat zij niet mogen worden ontkend. Ik heb er alleen een beetje genoeg van dat de heer De Mos, die een spoeddebat aanvraagt en dus in debat wil treden met de Kamer en het kabinet, geen antwoord geeft op een volgens mij vrij eenvoudige vraag van mijn kant. Is de heer De Mos bereid om namen te noemen van mensen die hij acceptabel vindt om onafhankelijk onderzoek te laten doen naar "climategate"? Ja of nee, mijnheer De Mos!

De heer **De Mos** (PVV): Er is veel meer aan de hand. Ik geloof dat ik al wat namen heb genoemd tijdens een rondetafelgesprek. Ik heb er mensen voor aangedragen dus daarover hoeft mevrouw Van Gent zich geen zorgen te maken. Er zijn hier schandalen aan de hand die worden betaald van belastinggeld. Dat vindt mijn fractie

schandalig. Daarom wil zij het klimaatbeleid stopzetten. Daarom sta ik hier.

De **voorzitter**: Nee, mevrouw Van Gent, wij gaan nu niet door. U krijgt straks de gelegenheid om volop aan het debat deel te nemen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Ik heb een aantal vragen aan de heer De Mos, maar misschien is het goed als ik per vraag antwoord krijg.

De **voorzitter**: Graag.

Mevrouw **Spies** (CDA): De heer De Mos stelt dat er ontzettend veel kritiek op alle IPCC-rapporten te leveren is, terecht. Die kritiek moet geleverd kunnen worden en betrokken worden bij welke heroverweging dan ook. Is de heer De Mos net als ik van mening dat dan ook de kritiek erbij betrokken moet worden dat de gehele voorstelling van zaken door het IPCC veel te optimistisch is? Want gisteren verscheen het bericht dat wetenschappers van de Universiteit van Tilburg zeggen dat het IPCC het hele verhaal veel te rooskleurig voorstelt. Moeten zulke signalen volgens de heer De Mos dan ook worden meegenomen?

De heer **De Mos** (PVV): De twee mensen die dat verhaal de wereld in hebben geholpen, zijn economen. Zij hebben niet eens de economische crisis kunnen voorspellen, dus laat staan een dreigende temperatuurstijging van vier graden.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dat betekent dus dat de heer De Mos alleen die kritiek wil laten meewegen in de evaluatie die in zijn straatje past. Is dat een terechte conclusie?

De heer **De Mos** (PVV): Nee hoor, alle kritiek is welkom.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dus deze mag ook worden meegenomen?

De heer **De Mos** (PVV): Deze ook, maar ik zeg u al dat ik in deze weinig vertrouwen heb.

Mevrouw **Spies** (CDA): Is het – dit is mijn tweede vraag, voorzitter – de heer De Mos bekend dat vandaag is aangekondigd dat het IPCC een onafhankelijke evaluatie laat uitvoeren, waarin Nederlandse wetenschappers ook een prominente rol gaan spelen, en dat die evaluatie in augustus tot resultaat moet leiden?

De heer **De Mos** (PVV): Ja, dat is mij bekend. Ik ben alleen heel benieuwd welke Nederlandse wetenschappers daarin zitting gaan nemen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Onder anderen de heer Robbert Dijkgraaf, die voorzitter is van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Is dat wellicht iets wat u tot enig optimisme zou kunnen stemmen?

De heer **De Mos** (PVV): Zeker als u zo vriendelijk naar mij lacht, kan ik daar misschien heel blij van worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Spies, hoeveel vragen hebt u nog? Anders moet ik u toch vragen om die straks in uw eigen termijn te stellen.

De Mos

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter, ik zou een oproep willen doen aan de heer De Mos. Ik wil graag een antwoord op mijn laatste vraag aan hem. Nu wij zo ver zijn dat het IPCC een onafhankelijke evaluatie laat uitvoeren, die ook tot enige positieve waardering bij de heer De Mos kan leiden, zullen wij daar dan even de resultaten van afwachten? Het duurt tot augustus. Dat zou toch moeten kunnen?

De heer **De Mos** (PVV): Ja, maar tot die tijd wordt er wel een klimaatbeleid gevoerd dat vooralsnog gebaseerd is op fouten, manipulatie en leugens. Daar maakt de PVV-fractie bezwaar tegen, omdat het gaat om heel veel belastinggeld.

De heer **Samsom** (PvdA): In het vorige debat heb ik de heer De Mos opgeroepen om ook te gaan meedoen in het klimaatdebat, aangezien zijn kritiek wel eens hout zou kunnen snijden. Ik was dus ook blij verbaasd toen hij allerlei vragen ging stellen die daarop leken, zoals de vraag hoe het zit met de opwarming sinds 1995 en met de weerstations. Nu geeft hij net in zijn eerste termijn aan dat hij eigenlijk alleen naar de afzender van de antwoorden – het KNMI – heeft gekeken en ze daarna heeft weggekeild. Heeft hij er ook naar gekeken wat er is opgeschreven, naar wat het antwoord was? Want hij veroordeelde het net in zijn eerste termijn. Hij las het snel voor, maar ik kon het nog net horen. Hij zei: die antwoorden komen van het KNMI, weg ermee. Dat is toch niet de manier waarop wij met elkaar in debat moeten over de stand van de klimaatwetenschap?

De heer **De Mos** (PVV): Het is natuurlijk wel zo dat zowel het KNMI als het Planbureau voor de Leefomgeving de doemscenario's die door de klimaatalarmisten de wijde wereld in zijn gestuurd innig heeft omarmd. Dus hoe objectief is dan hun berichtgeving, deels ook omdat zij subsidies krijgen, voortbouwend op het klimaatalarmisme? Ik geloof dat bij het KNMI 14 mln. subsidiegeld per jaar alleen aan klimaatonderzoek wordt opgemaakt, dus dat is nogal een bedrag.

De heer **Samsom** (PvdA): Dus het antwoord is inderdaad: omdat het KNMI door u in het kamp van de alarmisten wordt gezet, leest u niet meer wat zij opschrijven? Dat is toch merkwaardig? Ik luister nog steeds naar u, en dat blijf ik ook doen, ondanks het feit dat u de afgelopen jaren de meest bizarre teksten hebt uitgeslagen. U vindt dat waarschijnlijk ook van mij.

De heer **De Mos** (PVV): Precies.

De heer **Samsom** (PvdA): Dus wij luisteren naar elkaar en wij blijven met elkaar in gesprek. Zou u dat dan niet ook met het KNMI moeten doen?

De heer **De Mos** (PVV): Zeker. Ik ga bijvoorbeeld vrijdag een kopje koffie drinken bij het Planbureau voor de Leefomgeving. Dus ik blijf met iedereen babbelen, mijnheer Samsom. Daarover geen enkele zorg.

De heer **Samsom** (PvdA): Nu maken wij het misschien iets te huiselijk. Het KNMI heeft antwoord gegeven op uw vragen. Hebt u die gelezen? Hebt u daarnaar gekeken, of hebt u alleen de ondertekenaar gezien en

toen gedacht: dat gooi ik meteen in de prullenbak, dan kan ik mijn litanie voortzetten?

De heer **De Mos** (PVV): Ik lees alle vragen en alle antwoorden altijd aandachtig door, mijnheer Samsom. Dat is mijn werk. Dus daarover geen zorg.

De **voorzitter**: Laatste keer, mijnheer Samsom.

De heer **Samsom** (PvdA): Wat vond u daarvan? Op inhoud, niet alleen op afzender en op beeld. Wat vond u van het antwoord, bijvoorbeeld op de vraag hoe het zit met de opwarming sinds 1995?

De heer **De Mos** (PVV): Wat ik u net zei. Ik vond de meeste antwoorden niet om blij van te worden. Het was erg van: er is niets aan de hand, de hoofdconclusies van het IPCC staan overeind, en dat soort termen, terwijl er heel veel schandalen zijn, dat weet u ook.

□

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. De aanleiding voor mijn fractie om destijds de PVV-aanvraag van dit debat te steunen, waren de fouten die waren geconstateerd in het rapport van het IPCC. Inmiddels zijn roerige weken verstreken en is er zelfs een nieuwe minister van VROM. Haar wens ik in deze periode alle succes toe.

Wat gaan we doen aan de fouten? We hebben een brief ontvangen waarin staat dat er een onderzoek zal worden uitgevoerd door het Planbureau voor de Leefomgeving. Daarbij wordt het bureau gesteund door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Ik vind dat dit een stap voorwaarts is. Toch zit er iets in van een slager die zijn eigen vlees keurt. Eigenlijk kies ik liever voor een internationaal onderzoek. Daarmee kun je mijns inziens veel verder komen. Ik kom hier zo op terug.

De heer **Van der Ham** (D66): Mevrouw Neppérus zegt dat zij hierop terugkomt, maar dit intrigeert mij. Zij zegt dat zij graag wil dat er een internationaal onderzoek wordt gedaan. Dat internationale onderzoek is er al. Wat wil zij daar bovenop nog?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik wil straks meer uitleg hebben over dit internationale onderzoek. Ik kom hierop zo terug.

De heer **Van der Ham** (D66): Ja, maar mevrouw Neppérus zegt dat zij graag wil dat er een extra internationaal onderzoek wordt gedaan.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Nee, ik hoor op de radio over plannen voor internationaal onderzoek en onderlaastst is daarover een persbericht verschenen. Ik wil weten wat daarmee precies wordt bedoeld en ik wil weten wat de inhoud van dat onderzoek zal zijn. Daarom gaat het mij.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik concludeer dat mevrouw Neppérus geen nieuw onderzoek daarbovenop wil laten doen.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Dat is nu niet mijn vraag. Ik wil echter wel dat helder wordt wat dat onderzoek,

Neppérus

waarover ik berichten lees, precies gaat inhouden. Naar ik aanneem, wil de heer Van der Ham dat ook graag weten. Tot nu toe haal ik de informatie daarover namelijk vooral uit de media. Dit onderzoek lijkt mij een belangrijke stap voorwaarts te zijn. Als dit onderzoek wordt gedaan, zal de VVD-fractie het zeker steunen. Ik denk dat Nederland dat ook moet doen. Ik wil dus uitleg krijgen over dat onderzoek.

De heer **Jansen** (SP): Heb ik goed begrepen dat mevrouw Neppérus nationaal onderzoek niet hard nodig vindt en dat zij meer wil focussen op internationaal onderzoek? Volgens mij moet de VVD-fractie juist ook heel blij zijn met nationaal onderzoek. Dat gaat namelijk over Nederlands belastinggeld en Nederlandse onderzoeksinstellingen waarvoor wij direct verantwoordelijk zijn. Het is erg goed dat een onafhankelijke commissie onder leiding van de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen dit nog eens tegen het licht gaat houden. Naar ik aanneem, is de VVD-fractie daar ook heel blij mee.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Als het zo was als de heer Jansen schetst, zou ik daar meer blij mee zijn. Primair staat echter dat het Planbureau voor de Leefomgeving dat onderzoek gaat doen. Dat bureau is volop bij alle zaken betrokken geweest. Ook delegaties bestonden altijd voor een groot deel uit mensen die waren aangewezen door dit planbureau. De leiding van het onderzoek zal daarom echt bij anderen moeten liggen. Daarbij gaat het niet alleen over toezicht op het onderzoek, maar ook om de leiding van het onderzoek. Laat de minister maar gewoon uitleggen wat er precies mee wordt bedoeld.

Er komt nu echter een groot internationaal onderzoek; ik neem even aan dat dit het geval is. Ik ga ervan uit dat de minister straks gaat bevestigen dat dit internationale onderzoek er komt en dat zij zal uiteenzetten wat het onderzoek inhoudt. Als dat internationale onderzoek er komt, moet je op nationaal niveau hooguit onderzoeken wat er in ons land wellicht specifiek fout is gegaan. Welke informatie is aangedragen? Hoe zijn delegaties samengesteld? Bij zo'n nationaal onderzoek moet de leidende rol niet liggen bij het Planbureau voor de Leefomgeving. Als dat bureau de leiding krijgt, komt dat echt neer op de slager die zijn eigen vlees keurt. De leidende rol moet bij een andere instantie komen te liggen. Dat kan de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen zijn. Die wordt immers toch al bij het onderzoek betrokken. Wellicht kunnen ook andere instanties erbij betrokken worden. Ik heb eerder in dit verband de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid genoemd. De KNAW kan een prima alternatief zijn. Die moet dan echter wel de leidende rol krijgen, want nu is er te veel sprake van de slager die zijn eigen vlees keurt.

De heer **Jansen** (SP): Mevrouw Neppérus vindt een Nederlands onderzoek in principe dus wel goed, maar zij wil meer waarborgen dat de aansturing en uitvoering van het onderzoek onafhankelijk zijn. Zij acht het ook, net als de SP-fractie overigens, wel mogelijk dat zo'n onderzoek wordt gedaan. Zij acht het mogelijk dat er in Nederland competente en onafhankelijke mensen rondlopen, die de Nederlandse onderzoeksinstellingen

tegen het licht kunnen houden en daaruit een betrouwbare conclusie kunnen trekken. Klopt dat?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): In de eerste plaats is dit een heel internationaal gebeuren geweest. Daarom is een internationaal onderzoek nodig. In de tweede plaats moet goed naar de onderzoeksvraag voor Nederlands onderzoek worden gekeken. De onderzoeken moeten elkaar niet overlappen, want dat is jammer van de tijd. Een aantal punten kun je specifiek voor Nederland onderzoeken. Hoe zijn deze dingen in Nederland gegaan? Hoe zijn gegevens aangeleverd? Hoe zijn delegaties samengesteld? De leidende rol voor zo'n nationaal onderzoek wil ik liever bij een andere instantie leggen dan bij een instantie die onderwerp is van onderzoek. Als de rolverdeling bij dit onderzoek anders kan worden, dan hoor ik dat graag van de minister. Daarin ben ik zeker geïnteresseerd.

Wij hebben al over het onderzoek gesproken, maar hoe ruim wordt dat internationaal? Wat is de Nederlandse inzet wat dat betreft? Er moet niet alleen worden gekeken naar de geconstateerde fouten, want misschien is er nog meer misgegaan. Hoe is het proces gelopen? Af en toe ontstond namelijk een soort kuddegeest. Hoe heeft dat kunnen gebeuren?

Dan de samenstelling van de delegaties. Ik verbaas mij erover, de berichten lezend, dat die af en toe nogal eenzijdig heeft plaatsgevonden. Ik waardeer mijn partijgenoot, de heer Labohm, uiteraard zeer, maar klopt het dat er in zijn groep sprake was van het puur in één richting denken? Hoe zijn zulke delegaties samengesteld? Hoe gaat dat in de toekomst gebeuren, want het gaat natuurlijk verder? Er moet ook naar nieuwe energiebronnen worden gezocht. Er moet dus worden gekomen tot een evenwichtige samenstelling.

Ik heb mij hier af en toe een roepende in de woestijn gevoeld, maar ik ben blij dat er nu meer onderzoek gaat plaatsvinden, ook internationaal. Het is ook heel belangrijk om dat internationaal te doen. De Kamer heeft een aantal zaken, waarbij grote uitgaven spelen, controversieel verklaard, maar als het onderzoek klaar is, moeten wij daar opnieuw over spreken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Mevrouw Neppérus is blij met het onderzoek, maar eerder in haar betoog had zij veel kritiek op de manier van onderzoek en de rapporten. Ik sta hier nog graag zes keer om over dit onderwerp te spreken, al heb ik het liever over de klimaatverandering en hoe die moet worden aangepakt, dus over de inhoud. Is het geen goed idee om een commissie van VVD- en PVV-mensen, personen die mevrouw Neppérus heeft goedgekeurd, zelf onderzoek te laten doen? Zij grijpt elke gelegenheid aan om vraagtekens te plaatsen, omdat de uitkomst van een en ander haar wellicht niet bevalt. Daarom heb ik de motie alvast getikt als service. Als zij daar iets voor voelt, wil ik die graag aan haar overhandigen.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Het is meestal de heer Vendrik, maar dit keer is het mevrouw Van Gent die mij graag een motie overhandigt. Ik ben daar diep door getroffen, maar eigenlijk ben ik geschokt. Ik vind deze zaak en de mogelijk gemaakte fouten belangrijk genoeg om die internationaal te laten onderzoeken. Dat gaat verder dan het belang van de VVD en de PVV. Als mevrouw Van Gent dat wil, dan dient zij de motie zelf

Neppérus

maar in. Dan moet zij de motie zelf ook tekenen. Dan wachten wij de uitkomst wel af, maar het gaat hier om miljarden, over de vraag hoe het verder moet, ook met energie. Ik vind die zaken belangrijk genoeg om daar internationaal naar te laten kijken, ik hoop velen met mij. Als GroenLinks daar anders over denkt, dan betreur ik dat, maar ik neem aan dat ook GroenLinks een internationaal onderzoek wil. Laat dat voortvarend gebeuren, in een aantal maanden.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het een hoeft het ander niet uit te sluiten. Wij zijn ook voor internationaal onderzoek. Het Planbureau voor de Leefomgeving is nu bezig met een onderzoek. Wij vinden dat prima, want daar zitten veel mensen die dat uitstekend kunnen. Vindt mevrouw Neppérus dat ook goed, of heeft zij daar twijfels over? Als dat het geval is, dan is het wellicht beter dat er een commissie wordt samengesteld met mensen die de VVD ziet zitten. Dan krijgen wij daar geen misverstand over.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik ben blij dat mevrouw Van Gent nu wel voor een internationaal onderzoek is, want de fractie van GroenLinks was daar in november, december en januari nog tegen. Dat is al een stap voorwaarts.

Dan het onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. GroenLinks, maar dat geldt ook voor mijn eigen partij, is altijd voor onafhankelijk onderzoek. Het Planbureau mag best aan het onderzoek meewerken, maar de leidende rol moet ergens anders liggen. De formulering van de onderzoeksvragen laat ik graag aan de minister over.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ten aanzien van het Planbureau voor de Leefomgeving hangt mevrouw Neppérus dus niet de theorie aan dat het in dit geval gaat om de slager die zijn eigen vlees keurt? Zij ziet dat onderzoek dus met vertrouwen tegemoet en is ervan overtuigd dat het gaat om een onafhankelijk onderzoek?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik heb vijf minuten geleden gezegd dat ik juist vond dat de leidende rol daarom bij een ander moest liggen, namelijk bij de KNAW. Ik herhaal dat bij dezen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zou bijna willen beginnen met de opmerking: daar staan wij dan weer. Bij de behandeling van de VROM-begroting hebben wij hier al over gesproken en er is twee keer een spoeddebat geweest. Drie keer is scheepsrecht, zou je kunnen zeggen, maar ik vrees dat wij het hier nog wel vaker over zullen hebben. Ik zal er ook een enkele opmerking over maken.

Vandaag debatteert de Kamer voor de zoveelste keer over climategate. Mijn collega Vendrik heeft dat wel eens "klimaatscheet" genoemd. Het is de klimaatnozelaars van de fracties van de PVV en de VVD weer gelukt; mijn compliment wat dat betreft. Maar soms schaam ik mij wel eens als ik kijk naar wat de landen om ons heen allemaal doen om het klimaatprobleem echt aan te pakken. In Duitsland bijvoorbeeld worden particulieren flink beloond als zij zonnepanelen kopen. Of neem Denemarken waar men wel werk maakt van windenergie.

Als je dan ziet hoe erg wij in Nederland achterlopen ... Het is werkelijk onbegrijpelijk dat wij hier staan te discussiëren over kleine fouten in de IPCC-rapporten. Ik trek enigszins de conclusie dat bewust verwarring wordt gecreëerd om niets te hoeven doen aan schone energie en beperking van de opwarming.

Voorzitter, begrijp mij niet verkeerd. Het is ernstig dat er fouten in het werk van het internationale klimaatpanel geslopen zijn. Niet omdat mijn fractie nu twijfelt aan de hoofdconclusies van het klimaatpanel, maar wel omdat de geloofwaardigheid van het klimaatwetenschap hierdoor een deuk heeft opgelopen. Eerder heeft mijn fractie voorstellen voor onderzoek naar de gemaakte fouten dan ook van harte ondersteund.

Als wij kijken naar de feiten ...

De **voorzitter**: Ik geloof dat de heer De Mos u een vraag wil stellen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat moet kunnen, voorzitter.

De heer **De Mos** (PVV): Ik ben dan geschokt dat GroenLinks stelt dat het gaat om een "klimaatscheet". Het regent hier schandalen, fouten en berichten van manipulatie. Het gaat wel om miljarden euro's belastinggeld. Vindt GroenLinks eigenlijk dat er niets aan de hand is en dat het dus om een "klimaatscheet" gaat, moeten wij dat vaststellen?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het antwoord daarop is: ja. Maar dat is geen nieuws voor de heer De Mos. Ik kom zo nog even terug op een aantal fouten, want die moeten gewoon genoemd worden, daar doen wij niet ingewikkeld over. Ik heb de heer De Mos uitgedaagd om een en ander nader aan te tonen, maar dat gebeurt niet. Ik heb toch de indruk dat zaken onnodig groot worden opgeblazen. Wat de koppeling betreft die gelegd wordt met miljarden uitgaven, het is absoluut niet waar dat er miljarden zijn uitgegeven op basis van verkeerde informatie. Als de heer De Mos mij dat heel precies kan aantonen, is hij een vent. Echter, in alle drie de debatten, ook toen mijn collega Vendrik hier stond, heeft hij dat niet kunnen aantonen. Ik ben er dan ook vrij rustig onder.

De heer **De Mos** (PVV): Ik wil alle schandalen nog wel een keer opnoemen, maar dan staan wij hier morgenochtend nog.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Gaat u uw gang, mijnheer De Mos.

De heer **De Mos** (PVV): Daar gaan wij. Wij hebben hockystickgate, de leugens uit de film van Al Gore – deze zijn eigenlijk de basis van het hele klimaatbeleid – climategate zelf, gletsjergate, Amazonegate, Pachaurigate, Netherlandsgate, warmergate en Afrikagate. Dat zijn toch heel wat schandalen. Later hebben wij nog de uitspraak van het planbureau gehad volgens welke 50% van Nederland onder de zeespiegel zou liggen, terwijl het gaat om 26%. Er is heel wat aan de hand. Mevrouw Van Gent zegt dat het allemaal niets kost, maar volgens mij draaien de windmolens alleen maar op wind en subsidie en leveren ze niets op. CO₂-opslag kost ook heel veel geld, net als emissiehandel. Het is allemaal gebaseerd op klimaatalarmverhalen. Het gaat daadwerkelijk om veel

Van Gent

geld en daar mag opheldering over gevraagd worden door eenieder die zich daarover zorgen maakt, in dit geval de PVV.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Je kunt alles een gate noemen, daar kun je alles mee opblazen. Ik zal straks nog op een paar cijfers ingaan. Het lijkt mij zo langzamerhand meer een De Mosgate dan een climategate. Overdrijven is ook een vak.

Kijk ik naar de feiten, dan val ik niet van mijn stoel. De fouten die gemaakt zijn, gaan over de gevolgen van klimaatverandering in specifieke regio's. Ze gaan over de snelheid waarmee de gletsjers in de Himalaya smelten en over welk deel van Nederland onder de zeespiegel ligt. Ze gaan niet over de bewijzen dat de aarde opwarmt. De hoofdconclusies van het IPCC staan recht overeind: de aarde warmt op, de huidige extreme klimaatverandering wordt hoogstwaarschijnlijk door de mens veroorzaakt en wij kunnen er wat aan doen. Het is dus echt nergens voor nodig om nu in de klimaathysterische versnelling te schieten.

Op één fout in de rapporten ga ik graag nader in. Die betreft de rekenfout over het deel van Nederland dat onder zeeniveau ligt. In de IPCC-rapporten staat dat 55% van Nederland onder zeeniveau ligt. Dat is een stomme rekenfout. 26% van Nederland ligt onder de zeespiegel. 29% van Nederland loopt als gevolg van klimaatverandering het risico te overstromen door stijgend water in de rivieren. Er had natuurlijk moeten staan dat 55% van Nederland gevoelig is voor overstromingen als gevolg van klimaatveranderingen.

Voor de VVD is dit reden om voorlopig de dijken niet te verhogen. Voorlopig wil mevrouw Neppéus de aanbevelingen van de commissie-Veerman niet opvolgen. Als wij niet oppassen, dan lopen wij straks onder dankzij het platte klimaatpopulisme van de VVD. Hoe je het immers ook wendt of keert, feit blijft dat wij te maken krijgen met verhoogde overstromingsrisico's en dat mogen wij niet negeren.

Voorzitter. Ik sluit af.

De **voorzitter**: Ik meen dat mevrouw Neppéus zich eerst gedrongen voelt, u een vraag te stellen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Mevrouw Van Gent, u gebruikt heel ferme termen. Dat is, geloof ik, uw gebruik.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat heb ik van u geleerd.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Nee, u zit al veel langer in de Kamer. Maar ik kom even op de inhoud van uw opmerking.

De **voorzitter**: Graag.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): De VVD heeft gezegd: wat het rapport van de commissie-Veerman aangaat, wacht voordat je als kabinet wat doet, eerst het onderzoek naar het klimaat af. Wacht dat dus af voordat je besluiten neemt over de Oosterschelde en al die grote dingen. In de vergadering waar u niet bij was, heb ik gezegd dat gewone dingen waartoe allang is besloten, gewoon doorgaan. Ik zou wel willen dat u een eerlijke voorstelling geeft van zaken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat heb ik gedaan. Ik heb mij natuurlijk heel precies en nauwkeurig laten informeren door de heer Vendrik, die wel aanwezig was bij die debatten. Wij vinden het onverstandig om niet met verve de voorstellen van de commissie-Veerman uit te voeren. Die lijken mij toch uit onverwachte hoek te komen. Daar mag ik een mening over hebben. Daarover kunt u het met mij oneens zijn. Dat zij dan zo.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): U zei daarnet wat anders. U zei dat de VVD tegen alle dijkverhogingen was. Dat is de VVD niet, alleen zegt zij: denk even na, doe dat onderzoek naar het klimaat, want dan zal duidelijk worden wat echt nodig is en of je in de komende tientallen jaren 180 mld. of 60 mld. moet uitgeven. Dat vindt de VVD van belang. Ik hoop eigenlijk dat u dat steunt, maar ik vrees van niet.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Als het niet helemaal waar is dat de VVD voorlopig de dijken niet wil verhogen, dan lijkt mij dat goed nieuws en ga ik daar graag met u over in debat om dat wel voortvarend te regelen.

De **voorzitter**: Mevrouw Neppéus, uw laatste keer in deze ronde.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik heb gezegd: wat loopt aan dijkenplannen, gaat door, maar over alles van de commissie-Veerman, waar het IPCC-rapport de basis van is – ik heb dat niet verzonnen, maar dat is de basis van het rapport – praten wij over een aantal maanden gewoon verder. Ik hoop dat dit onderzoek snel kan worden gedaan en dat dit er in augustus of september is. Nu moeten wij eventjes rustig wachten. Dat is echt verantwoord voor heel Nederland.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat is precies wat ik net zei in mijn termijn. Ik herhaal: voorlopig wil mevrouw Neppéus de aanbevelingen van de commissie-Veerman niet opvolgen. Dat is dus de waarheid en daarover verschillen wij van mening. Ik vind het tragisch, maar het is niet anders.

De **voorzitter**: Een allerlaatste keer en dan beperken wij het hiertoe in deze instantie. In de tweede ronde kunnen wij erop terugkomen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Mevrouw Van Gent, u zei dat wij tegen verdergaan met het verhogen van dijken waren. Dat zijn wij niet. Alleen wat betreft de vraag wat je met de nieuwe verdergaande plannen wilt doen, vinden wij dat de burger het recht heeft om, gegeven het feit dat het IPCC-rapport de basis is, een en ander eerst uit te zoeken. Als dat in augustus of september klaar is, dan weten wij wat de uitkomst is en kun je verstandig besluiten gaan nemen over de commissie-Veerman. Hopelijk doet u daar dan gewoon mee.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De heer Veerman heeft de aanbevelingen die hij heeft gedaan natuurlijk niet uit zijn duim gezogen. Die zijn wel degelijk gedaan op basis van goede afwegingen en onderzoek. Het lijkt mij dat de burger recht heeft op droge voeten in de toekomst. Daar is een aantal aanbevelingen over gedaan. Wij zijn er niet voor om dat uit te stellen. Dat is ook een

Van Gent

verschil tussen de VVD en GroenLinks. Het is prettig dat dit vandaag nog even helder is gemaakt.

De heer **De Mos** (PVV): De klimaatalarmtrein van GroenLinks rijdt vrolijk verder. GroenLinks stelt dat de opwarming van de aarde nog steeds plaatsvindt. Ten eerste, is mevrouw Van Gent bekend met het feit dat de aarde sinds 1998 mondiaal aan het afkoelen is? Ten tweede, zonnepysici, zoals Kees de Jager, voorspellen een nieuwe ijstijd. Ten derde, houdt mevrouw Van Gent het klimaatalarmisme in leven, omdat zij misschien na haar politieke carrière gesubsidieerd en wel gaat zitten in de "beat the heat"-trein?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik zat niet in die trein, de vorige keer al niet. Mevrouw Neppéus zat er wel in. Ik heb dat de vorige keer nog even precies aangegeven. Ik ben voorlopig niet van plan om hier te vertrekken, mijnheer De Mos, misschien tot uw verdriet, maar dat even terzijde. Er zijn natuurlijk wel degelijk gegevens over klimaatverandering en opwarming van de aarde. Ik heb dat allemaal bij me. Ik kan dat uitgebreid met u wisselen. Je kunt je ogen daarvoor sluiten, je kunt daar een beetje hysterische debatjes over aanvragen en je kunt aan cijfers gaan twijfelen. Wij doen dat niet. Ik zeg hetzelfde tegen u als ik net tegen mevrouw Neppéus zei: het is niet voor niets dat u van de PVV bent en ik van GroenLinks. Wij hebben daar een andere kijk op. Wij zijn wel bereid om onze ogen te openen voor de werkelijkheid. Als u dat niet doet, vind ik dat jammer, maar dat is uw eigen pakkie-an.

De heer **De Mos** (PVV): Echt een antwoord op mijn vraag is het niet. De eerste vraag ging erover dat het sinds 1998 afkoelt; het wordt in elk geval niet meer warmer. De tweede vraag was: wat nu met al die berichten van zonnekenners, die zeggen dat het door verminderde zonneactiviteit koud wordt op aarde? Wij hebben de winter meegemaakt; maar dat is erg flauw.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik kan het wel even precies aangeven. De klimaatschommelingen van voor 1960 kunnen inderdaad door de zon worden verklaard, maar in de periode daarna niet. Sinds 1960 – mijnheer De Mos, let u wel op? – is er geen toename in de zonneactiviteit waargenomen, maar in diezelfde periode steeg de temperatuur wel met bijna 0,4°C. Er zijn wel degelijk trends aanwezig. U kunt dat allemaal gaan ontkennen omdat u het niet wilt weten, maar de feiten spreken u toch tegen.

De **voorzitter**: U kunt afronden, mevrouw Van Gent.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik sluit af met een hartenkreet. Laten wij er nu eens mee stoppen om met zijn allen spijkers op laag water te zoeken. Ik doe daarbij met name een dringend beroep op de PVV en de VVD. Laten wij alsjeblieft niet elk relletje aangrijpen om de klimaatwetenschap ter discussie te stellen. Het zou toch te gek voor woorden zijn om de conclusies van duizenden onafhankelijke wetenschappers te negeren, omdat dit electoraal toevallig uitkomt. Laten wij dat met zijn allen afspreken en over deze klimaatonnozelheid heen stappen. Wij kunnen dan vandaag nog een slag maken met het vergroenen van onze economie. Het klimaat verandert, nu de politiek nog. Een echt debat

over echte maatregelen, dat zou ons liever zijn dan relletjes en effectbejag. Anders wordt het klimaat namelijk het kind van de rekening.

□

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Het lijkt vandaag een beetje het feestje te worden van de heer De Mos. Ik ben ook uitgenodigd bij deze "gatepride", om het zo maar uit te drukken.

Maar even alle gekheid op een stokje: er is natuurlijk wel iets aan de hand. Er is een discussie over de vertrouwenwekkendheid van het IPCC. Daar maken wij ons zorgen over. Ook D66 heeft het bij vorige debatten al aangegeven: als er twijfel bestaat, dan moet die zo snel mogelijk worden weggenomen. D66 is daar eigenlijk als eerste de PVV en de VVD in bijgevallen. Niet omdat wij het met alle conclusies eens zijn, niet omdat wij het met alle spookbeelden van de heer De Mos eens zijn, maar wel omdat wij vinden dat als er twijfel bestaat, die zo snel mogelijk moet worden weggenomen.

Door een aantal fouten is het vertrouwen dat politici en burgers in het IPCC kunnen hebben, beschadigd. De gletsjers smelten 300 jaar later dan het rapport vermeldt. Deze onjuistheden in het rapport zijn niet alleen te wijten aan de legitieme twijfel die wetenschap kenmerkt, maar ook uit gehackte e-mails blijkt dat enkele klimatologen bewust gegevens hebben aangepast. Nieuw in dit rapport is dat er een fout van Nederlandse zijde is geconstateerd. Met betrekking tot de zeespiegelstijging werden twee getallen bij elkaar opgeteld. Mevrouw Van Gent heeft het hier al over gehad. Ik vraag de minister daarom wat zij doet om ervoor te zorgen dat in de toekomst de aanlevering van Nederlandse informatie zorgvuldig en juist gebeurt. Ziet zij met ons de mogelijke negatieve consequenties van deze fout voor het vertrouwen van burgers en politici in het IPCC? Zo ja, hoe denkt zij dit te herstellen?

Bij het onderzoek naar gletsjers werd niet-wetenschappelijke literatuur gebruikt. De concepttekst is niet gewijzigd na commentaar van andere wetenschappers. Een vraag die nog steeds bij de D66-fractie leeft, is of de moeizame rol van IPCC-voorman Pachauri het vertrouwen inmiddels niet meer schade dan deugd doet. Vindt de minister ook dat het vertrouwen van burgers makkelijker te herwinnen zou zijn, als het IPCC onder een nieuwe leiding komt te staan? Deze missers roepen vragen op. Daarom heb ik in vorige debatten ook gevraagd om dit te onderzoeken.

Wij zijn dus kritisch en het is onze taak om naar dit soort rapporten te kijken. Wij moeten ook kritisch omgaan met gegevens uit de academische wereld. Wij moeten kijken naar de methodes op grond waarvan de kennis tot stand is gekomen. Ruim 1000 wetenschappers hebben meegewerkt aan het IPCC-rapport. De referentielijst van het 2800 bladzijden tellende klimaatrapport verwijst naar 18.000 bronnen, waarvan het overgrote deel wetenschappelijke studie met een peer review is. Dat wekt vertrouwen, ook bij ons. De wetenschappers achter het rapport afdoen als klimaatmafia, zoals de heer De Mos dat doet, mist grond in die feiten. Het zelfreinigend vermogen van de wetenschap heeft in dit dossier echter geen goed figuur geslagen.

Nu komt het langzaam op gang. In Engeland is een onderzoek gestart en het Planbureau voor de Leefomgeving heeft in opdracht van oud-minister Cramer

Van der Ham

wetenschappers en geïnteresseerden opgeroepen om vermeende fouten in het IPCC-rapport te melden. Robbert Dijkgraaf, de president van de KNAW en de vicevoorzitter van het InterAcademy Council, gaat het rapport nu onderzoeken. Dat vinden wij een heel goede zaak. In hoeverre heeft de heer Dijkgraaf echter doorzettingsmacht om vervolgens, als hij bijvoorbeeld twijfels heeft over bepaalde gegevens, aanvullend onderzoek te laten doen? Heeft hij daarvoor het budget? Met andere woorden: ik wil van de minister meer weten over zijn bevoegdheden, zijn doorzettingsmacht en de reikwijdte van zijn mogelijkheden om onderzoeken te doen.

Ten slotte: welke concrete aanbevelingen heeft de minister gedaan om de transparantie en de geloofwaardigheid van het IPCC te vergroten, ook in internationaal verband, naar aanleiding van het vorige debat? Welke interne onderzoeken naar mogelijke verdere onjuistheden zijn op haar ministerie gaande? Is de minister van mening dat alleen nog studies met een peer review moeten worden aangehaald in rapporten die zij als uitgangspunt neemt voor haar beleid?

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Mijn collega Van Leeuwen heeft in het vorige spoeddebat over dit onderwerp op 28 januari, al veel gezegd over de verhouding tussen politiek en wetenschap, in het bijzonder over de klimaatwetenschap. En dat in slechts drie minuten. Het debat van vandaag heeft een hoog gehalte van herhaling van zetten. Maar vooruit, dit is het eerste debat wat wij kunnen voeren met de nieuwe minister, ook al is zij dan demissionair. Ik sta hier dus toch.

De Kamer is recentelijk een artikel toegezonden van de Wageningse hoogleraar Leemans en hoogleraar Turkenburg, zelf betrokken bij het IPCC-rapport, waarin zijn ingaan op de inmiddels ontdekte fouten in het vierde IPCC-rapport, de onvolkomenheden bij de naleving van de procedures en de mogelijkheden om die naleving te verbeteren. Ik vraag de minister of zij hun analyse en conclusies deelt, in het bijzonder de eindconclusie dat, ondanks de geconstateerde fouten, de robuuste hoofdconclusies van het IPCC-rapport uit 2007 onverkort overeind blijven staan.

Het bewaken van de wetenschappelijke standaard bij het IPCC is belangrijk. Daartoe behoort wat de SP-fractie betreft ook de benoeming van leden van de werkgroepen op basis van prestaties in plaats van relaties. Overigens blijft een goede geografische spreiding ook een belangrijk criterium, al is het maar omdat op die wijze het mondiale onderzoeksnetwerk zo goed mogelijk wordt benut. Onderschrijft de minister dat ook? Zo ja, hoe ligt dat standpunt binnen de andere lidstaten van de Verenigde Naties?

Het is mooi dat de minister van VROM een brandbrief heeft gestuurd aan het IPCC, maar wat de SP-fractie betreft moet de Nederlandse regering bij het bewaken van de kwaliteit en de integriteit van het klimaatonderzoek prioriteit geven aan de Nederlandse universiteiten en onderzoeksinstituten. Die worden immers voor een groot deel gefinancierd met Nederlands belastinggeld. Als hun onderzoek van topkwaliteit is – dat hopen wij natuurlijk met zijn allen – dan kan de wereldwijde kennis over het klimaat naar een hoger plan worden getild.

Door een evaluatie van de Nederlandse bijdrage aan het internationale klimaatonderzoek kan ook de scepsis bij sommige fracties in de Kamer worden weggenomen. Zij vertrouwen namelijk zelfs ons goede, oude, suffe en oerdegelijke KNMI niet meer. Op 28 januari zei de heer De Mos hier letterlijk dat het KNMI slaafs achter het IPCC aanloopt. Als hij gelijk heeft, is het echter nog veel erger. Ik was vorig jaar namelijk op bezoek bij Meteo Consult. Dat is de belangrijkste commerciële concurrent van het KNMI. Bij die gelegenheid hoorde ik dat men daar de conclusies van het KNMI over de klimaatontwikkeling, met inbegrip van de klimaatscenario's voor de komende decennia, op hoofdlijnen deelt. Zelfs de commerciële weermannen en -vrouwen zijn dus geïnfiltrerd door climategate.

De SP-fractie dringt er dus ten sterkste op aan dat onder onafhankelijke leiding – dat ben ik met iedereen eens die dat gezegd heeft en dat is volgens mij ook de bedoeling – snel wordt vastgesteld dat het klimaatonderzoek bij de Nederlandse onderzoeksinstituten de wetenschappelijke toets der kritiek kan doorstaan. Als dat niet zo is, dan moet de bezem erdoorheen. Als het wel zo is, dan ga ik ervan uit dat de heer De Mos en mevrouw Neppéus de conclusies van deze instellingen voortaan wel serieus nemen, ook als deze conclusies misschien niet geheel passen bij hun politieke opvattingen. Mag ik daarop vertrouwen?

Ik heb voorts met belangstelling de antwoorden gelezen op de vragen van de PVV-fractie van 21 januari jongstleden over het bericht dat met temperatuurdata zou zijn gefraudeerd. De vragen waren gebaseerd op een artikel van het Science and Public Policy Institute. De onderliggende studie van de heren D'Aleo en Smith blijkt niet gepubliceerd, niet extern gecontroleerd en niet gereviseerd te zijn. Volgens een column in het maartnummer van Energie+ worden klimaatsceptici gefinancierd door de kolenindustrie en de oliebaronnen. Kan de minister dit bevestigen? Zouden wij bovendien van iedereen die zich serieus klimaatonderzoeker noemt, voortaan moeten eisen dat hij zijn financiers vooraf bekendmaakt?

De SP-fractie is er voorstander van dat de lat niet alleen voor onderzoekers hoog wordt gelegd, maar ook voor politici. Vindt de heer De Mos, net als de SP, dat ook Kamerleden, voordat ze zaken gaan roepen, hun huiswerk moeten maken en hoor- en wederhoor moeten toepassen?

De **voorzitter**: Wilt u geleidelijk aan afronden?

De heer **Jansen** (SP): Daar was ik mee bezig.

De **voorzitter**: Dat merkte ik nog niet, maar het is plezierig om te horen.

De heer **Jansen** (SP): Ik rond af. Uit eigen ervaring weet ik hoe ongelofelijk moeilijk het is om zorgvuldig te opereren. Het begint er echter mee dat je probeert om zelf te voldoen aan de eisen die je aan anderen stelt. En toen was het stil.

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Laat ik beginnen met een woord van welkom aan de nieuwe minister. Wij kennen mevrouw Huizinga als bewindspersoon, maar

Spies

nog niet in deze verantwoordelijkheid. Dus van harte welkom in ons midden! Ik zou mij overigens kunnen voorstellen dat zij liever bij een ander debat haar debuut had willen maken. Wij hebben in deze Kamer namelijk al een aantal spoeddebatten gehouden over de fouten die het IPCC zou hebben gemaakt en die in de diverse rapporten over klimaatverandering terecht zijn gekomen. Daarbij heb ik namens de CDA-fractie bij herhaling al aangegeven dat wij deze fouten zeer ernstig vinden. Sterker nog, de indruk dat er bewust met wetenschappelijke feiten gemanipuleerd zou zijn om politici onder druk te zetten, heb ik in alle denkbare bewoordingen veroordeeld.

De toenmalige minister van VROM heeft een brief aan het IPCC geschreven. Volgens mij heeft zij in het tweede spoeddebat dat wij met haar hebben gevoerd, aanvullend op die brief nog twee toezeggingen gedaan die in mijn beleving nog openstaan. Het IPCC zou gevraagd worden om een volledige check van de rapporten om zeker te zijn dat er nog niet meer fouten in die rapporten zijn opgedoken, maar er zou ook een onafhankelijke audit door Nederland worden bepleit. In mijn beleving hebben wij als Kamer in ieder geval nog niet het bericht gekregen op welke wijze deze toezeggingen invulling hebben gekregen. Ik zou dat graag alsnog van deze minister horen, ook omdat de antwoorden op de schriftelijke vragen mij daarin nog niet geruststellen. Weliswaar hebben wij vanmorgen kunnen horen dat de VN vandaag met een mededeling op dit gebied komen, maar dat maakt nog niet dat de eerdere gedane toezeggingen zijn ingevuld. Ik waardeer het buitengewoon dat, zoals aangekondigd op de radio vanmorgen, vandaag bekend zal worden dat de heer Robbert Dijkgraaf samen met een Chinese collega een onderzoek gaat uitvoeren dat alle IPCC-rapporten tegen het licht zal houden. Dat onderzoek zou in augustus gereed moeten zijn. Veel waardering daarvoor, want ik denk dat een dergelijk onderzoek noodzakelijk is. Ook het Planbureau voor de Leefomgeving voert een eigen onderzoek uit. Het heeft inmiddels ook een meldpunt ingericht. Ik begrijp dat de heer De Mos daar aanstaande vrijdag gebruik van gaat maken. Doe uw voordeel met alle berichten die inmiddels zijn binnengekomen, zou ik zeggen. We hebben inmiddels ook als Kamer het initiatief genomen om een eigen hoorzitting over deze hele kwestie te houden, waarvoor de voorbereidingen in volle gang zijn.

Alles afwegende is het volgens de CDA-fractie noodzakelijk dat het bed even heel goed wordt opgeschud. De gegevens die de afgelopen maanden bekend zijn geworden, zijn te verontrustend. We moeten wetenschap, beleid en politiek heel scherp uit elkaar houden en de verschillende verantwoordelijkheden goed scheiden. Daarvoor zijn nu een aantal initiatieven in gang gezet. Dat lijkt mij op dit moment ook echt voldoende. Ik mag hopen dat we het volgende spoeddebat over deze kwestie niet eerder zullen voeren dan ongeveer in augustus, als alle resultaten binnen beginnen te komen.

De heer **De Mos** (PVV): Is mevrouw Spies dan ook bereid om tot augustus geen eurocent aan klimaatbeleid meer uit te geven, tot we het naadje van de kous weten, zoals ze geloof ik in Den Haag zeggen?

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Je moet geen oude schoenen weggoeien voordat je nieuwe hebt, dus nee.

□

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Als er binnen het gerenommeerde IPCC verkeerde cijfers rondgaan over klimaatverandering, is dat een slechte zaak. Ook de nieuwe fouten die in het klimaatrapport zijn geconstateerd, zijn een slechte zaak. Maar het meest erge van de ontstane situatie is het geschonden vertrouwen, het negatieve sentiment dat is ontstaan rondom nut en noodzaak van klimaat- en energiebeleid. De ChristenUnie verwelkomt daarom onafhankelijk onderzoek naar de fouten.

Ik vraag de minister ook wat er inmiddels is gebeurd rond de uitvoering van de motie-Samsom die tijdens het debat van 28 januari is ingediend en die zeer breed is ondersteund. Mevrouw Spies wees terecht op de verschillende toezeggingen die door de voorganger van deze minister zijn gedaan. Het beste wat wij vandaag kunnen doen, is vooruitblikken. Hoe kunnen we in de toekomst slordigheden en bewuste fouten voorkomen? Hoe kunnen we de procedures verbeteren?

De hoogleraren Leemans en Turkenburg roepen het IPCC op zo spoedig mogelijk procedures aan te scherpen en toe te voegen om transparantie, kwaliteit en beleidsrelevantie te waarborgen. Er zouden bijvoorbeeld mogelijkheden onderzocht moeten worden om meerdere wetenschappelijke disciplines en maatschappelijke referenten erbij te betrekken en actuele beleidsvragen te inventariseren en te adresseren, stellen zij. Graag een reactie van de minister op deze suggesties.

Laten we ondertussen niet vergeten dat de geconstateerde fouten niet van invloed zijn op de hoofdconclusies. Hoe groot of klein het aandeel van de mens aan de opwarming van de aarde ook mag zijn, het staat vast dat we er verstandig aan doen om tot een duurzame energievoorziening te komen, in ons land en wereldwijd, want de grondstoffen raken nu eenmaal vroeg of laat op en er zijn landen op de wereld waarvan je niet graag afhankelijk blijft voor je energievoorziening. Ik denk dat dit laatste argument de heer De Mos van de PVV-fractie zou moeten aanspreken. Laten we vervolgens de discussie en het beleid vooral stelen op principes van rentmeesterschap, rechtvaardigheid en eerlijk delen. Dat brengt ons in het juiste spoor.

□

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Ook van mijn kant allereerst een warm woord van welkom aan de nieuwe minister van VROM. Er is veel gebeurd na het vorige debat over fouten in het IPCC-rapport. Er zijn veel nieuwe feiten, analyses en ontwikkelingen de revue gepasseerd en dus kunnen we dit debat nuttig gebruiken, nu we dat toch hebben, om een paar stappen verder te zetten. Dat doen we niet als we weer gaan pruttelen over fouten die na die gletsjerblunder zijn opgedoken. Dat voegt allemaal bar weinig toe aan de analyse die we al maakten na de eerste fout, namelijk dat de werkwijze van het IPCC beter moet. Ook de zoveelste oproep om onafhankelijk onderzoek is inmiddels wel achterhaald door alle aangekondigde en reeds gestarte onderzoeken, met als belangrijkste vandaag het onderzoek door de InterAcademy Council, met de Nederlander Robbert Dijkgraaf als medevoorzitter. We moeten het nu hebben over oplossingen en over het herstel van vertrouwen in het werk van het IPCC en de klimaatwetenschap. In het

Samsom

vorige debat zei ik daarover dat de wetenschap een huis moet zijn waarin iedereen terecht kan. We moeten af van de situatie waarin het ene kamp krampachtig de deur dichthoudt, terwijl het andere kamp de ramen ingooit. Pas als ik de deur opendoen en de heer De Mos de stenen neerlegt, komen we verder. Het is nu tijd om die metafoor handen en voeten te geven. "De deur opendoen" betekent dus dat het IPCC zich openstelt voor alternatieve opvattingen over oorzaken en gevolgen van klimaatverandering. Dat is te weinig gebeurd tot nu toe. Als de heer De Mos de stenen neer wil leggen, moet hij afscheid nemen van alle onzin en al het boegeroep van zelfbenoemde pseudo-experts en moet hij de bereidheid tonen om ook die alternatieve hypothesen langs de strenge wetenschappelijke meetlat te leggen; ook dat is te weinig gebeurd.

Om dat te realiseren is een nieuwe werkwijze van het IPCC nodig. De afgelopen maanden zijn er veel voorstellen over gedaan. Het meest intrigerende voorstel komt van de heer Christy. Hij is een dwarse denker met ervaring in het IPCC. Kort gezegd stelt hij een Wikipedia-IPCC voor, waarin erkende wetenschappers in kleine groepjes gedurende enkele jaren werken aan deelvraagstukken. Ze publiceren daarover op die Wikipedia. Controverses worden dan beslecht door de hoofdautoriteiten, zoals dat nu ook gebeurt, maar dan wel met input van alle kanten en met op internet links naar onderliggende, originele rapporten. Het resultaat is een levend document en een getrouwere weergave van wat de wetenschap daadwerkelijk te bieden heeft: ontwikkelende kennis, controverse, debat en voorlopige resultaten. Dat is beter dan die statische, dikke en uitonderhandelde rapporten die nu eens in de zes jaar verschijnen. Zo'n aanpak is minder comfortabel voor ons als politici, want er zullen minder hapklare conclusies worden gepresenteerd. Politici zullen met een breder scala aan inzichten worden geconfronteerd. Niet alleen de klimaatsceptische geluiden zullen beter doordringen, ook conclusies die alarmerender zijn dan de huidige consensus, komen door de geopende deur het huis in. Ik ga er natuurlijk onverkort van uit dat de heer De Mos daar geen enkel bezwaar tegen heeft.

Ik hoor graag of de minister dit idee van een Wikipedia-IPCC wil inbrengen wanneer aan het eind van dit jaar in IPCC-verband besluiten worden genomen over de nieuwe werkwijze. Hopelijk kunnen we die discussie dan achter ons laten en ons weer richten op het echte debat. Dat gaat niet over wetenschappelijke methodes, maar over politieke keuzes. Wetenschap schat risico's in, politici nemen risico's.

Om dat te illustreren keer ik terug naar die befaamde bus die plankgas de dichte mist inrijdt, terwijl negentien wetenschappers in de bus een scherpe bocht naar rechts voorspellen en één wetenschapper roept dat er niets aan de hand is.

De **voorzitter**: Ik wil u vragen om geleidelijk af te ronden.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik rond hiermee af.

De **voorzitter**: Fijn!

De heer **Samsom** (PvdA): De heer De Mos stelde in het vorige debat dat hij er niet over peinsde om af te remmen. Hij zal zich erdoor gesterkt voelen dat er

inmiddels fouten in het model van de voorspelling van de bocht zijn opgetreden. De heer De Mos vertrouwt al die voorspellingen nu helemaal niet meer en drukt het gaspedaal nog verder in. Hij wordt daarin inmiddels van harte aangemoedigd door bijrijder Neppérus. Dat is merkwaardig, want aan het risico op die bocht is in essentie niets veranderd. Bovendien is de bocht niet het enige waarmee we rekening moeten houden. Kijk eens op de brandstofmeter: we halen plankgas het volgende tankstation niet. De vraag is nog net zo pregnant als toen ik hem de vorige keer stelde: wat doet de buschauffeur? Ik zou het wel weten en ik kijk uit naar de debatten hierover met de PVV en de VVD.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik ben het van harte eens met de oproep aan de PVV en de VVD. Zij moeten meedoen en net zo constructief zijn als u nu bent op het spreekgestoelte. Ook ik heb geprobeerd constructief te zijn, maar ik heb toch nog een vraag. U hebt de afgelopen weken in de kranten en media heel veel gezegd over een andere houding van de PvdA-fractie en van u als woordvoerder over dit soort vraagstukken, waarbij de wetenschap en de opinie elkaar de hele tijd in een houdgreep hebben gehouden. Er zijn nog meer van dit soort debatten, met name in de milieuhoeke, die muurvast zitten. Die debatten gaan bijvoorbeeld over gentechnologie en kernenergie. U kent al die debatten. Is die meer wetenschappelijke en beschouwende houding ook van toepassing op die dossiers?

De heer **Samsom** (PvdA): Nee, u haalt twee dingen door elkaar. Ik heb, zoals u constateerde, de eigen hand opzichtig in eigen boezem gestoken in verband met onze houding ten opzichte van de wetenschap, dus niet in verband met onze politieke keuzes. Er zullen heus een paar keuzes blijven waaraan in de ogen van de partij van de heer Van der Ham veel te stringent wordt vastgehouden. De leden van de Partij van de Arbeid noemen dat idealisme. Daar houden zij van en daar houden zij aan vast. In dit geval heb ik geconstateerd – en gelukkig ook anderen met mij – dat de klimaatwetenschap een huis werd waarin nog maar een paar mensen binnen mochten zitten, namelijk de mensen die de consensus onderstreepten. De rest werd buiten gehouden. Dat is de slechtste manier van wetenschap bedrijven die er is. Ik heb hierover het een en ander gezegd namens de Partij van de Arbeid. Dit heeft geen betrekking op de keuzes die wij daarna maken. Daarbij worden wij gedreven door idealen, door een toekomstvisie die in de ogen van de heer Van der Ham misschien te stringent is, maar in mijn ogen is het de beste die je kunt hebben. Maar goed, wij zijn niet voor niets lid van verschillende partijen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik zal op het laatste niet uitgebreid ingaan, maar ik wijs erop dat de doorberekeningen van de verkiezingsprogramma's en tegenbegrotingen van D66 een groener Nederland opleveren dan die van het kabinet dat de heer Samsom heeft gesteund.

De **voorzitter**: Wilt u uw vraag stellen?

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. U heeft gelijk; ik ga hier niet op in, want dat is een beetje nabouwen.

De debatten over kernenergie en gentechnologie worden nogal beperkt doordat de partijen vooringomen standpunten hebben. Soms is er sprake van

Samsom

terechte scepsis, ook over kernenergie, over gentechnologie en over klimaatbeleid. Ik zeg nu tegen de heer Samsom – en ik richt mij daarmee ook tot mijn eigen partij – laten wij ervoor zorgen dat wij ook in die debatten vooral naar de wetenschap en naar de feiten kijken, dat wij elkaar geen paniek aanpraten en dat wij naar de koele cijfers kijken in plaats van naar alleen maar warme beelden.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat is waar. De heer Van der Ham heeft in de afgelopen jaren, bijvoorbeeld bij de behandeling van de Kernenergiewet, kunnen zien dat mijn fractie daar niet principieel in zit. Ik wil naar de wetenschap kijken en ik doe dat ook, maar de specifieke kennis over de tijdsafhankelijke neutronenfluxvergelijking in een kerncentrale geeft geen antwoord of de vraag of kernenergie een goede overgangsbron is naar een duurzame energievoorziening. Met andere woorden: de wetenschappelijk kennis, de halfwaardetijd van plutonium en dat soort dingen, geeft geen antwoord voor sommige principiële keuzes die wij in de samenleving moeten maken. Dit verschil zien wij ook in de wetenschap over klimaatverandering. Ik heb al gezegd: wetenschap schat risico's in en politici nemen ze.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): De heer Samsom laat de bus weer rijden en betreft de VVD daar ook weer bij. Ik zou dit bijna uitlokking noemen.

Hij zegt dat hij tegen vooringenomenheid is. Ik vraag hem te bevestigen dat dit zo is en dat hij dit voortaan ook zal zijn. Ik vrees dat de bus van de heer Samsom van navigatie is voorzien die ervoor zorgt dat de bus gewoon verder rijdt, ook als de weg overgaat in een sloot. Zal hij dat nu eens loslaten?

De heer **Samsom** (PvdA): Nee, want ik zit ook in die bus in de dichte mist en ik weet echt niet wat er komen gaat. Ik hoor negentien wetenschappers achter mij zeggen dat er een bocht komt, maar ik weet dat er ook fouten in hun voorspelling kunnen zitten. Ik kijk vervolgens naar de brandstofmeter en ik realiseer mij dat ik plankgas sowieso het volgende tankstation niet haal. Gebaseerd op die twee feiten met hun onzekerheden, maakt mijn fractie een heldere keuze: afremmen. Om de metafoor nu te verlaten: mijn fractie kiest voor investeren in een duurzame energievoorziening. Die keuze maakt zij op basis van de beschikbare feiten. Mevrouw Neppéus maakt andere keuzes, dat mag, maar ik hoop dat wij na deze reeks debatten wel dezelfde informatie gebruiken met dezelfde onzekerheden. Wij weten niet of er een bocht komt. Wat doet een buschauffeur die in een donkere nacht in de mist rijdt en niet weet of er een bocht komt? Die remt af.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dat is nu juist hetgeen mijn fractie altijd zegt. Doe eerst goed onderzoek, rem zolang even af tot wij allemaal meer weten. Laten wij het daarover dan eens zijn. Ik heb er in de metafoor van de bus echter op gewezen dat je de navigatie niet altijd blindelings moet volgen. Als wij allebei wat afremmen, komen wij in de toekomst wellicht wel verder.

De heer **Samsom** (PvdA): Mevrouw Neppéus zegt: doe meer onderzoek. Zij kent de situatie toch ook dat je in het donker achter het stuur zit en niet weet of er een bocht komt. Grijpt zij dan in het dashboardkastje naar de kaart?

Nee, dan remt zij af, want zij heeft geen tijd om naar die kaart te grijpen. Zo werkt het.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dan is het verstandiger om even een parkeerplaats op te zoeken in plaats van het verkeer in gevaar te brengen. Ik hoop dat de heer Samsom dat ook doet.

De heer **Samsom** (PvdA): Remmen dus!

De **voorzitter**: Ik stel voor om de bus nu tot stilstand te brengen. De minister heeft een paar minuten tijd gevraagd om haar antwoord voor te bereiden. Daarom schors ik de vergadering.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

Minister **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Er is al een aantal keer gedebatteerd in de Kamer over de zaak waarover wij het vandaag hebben. Dat is niet voor niets, want het toekomstige klimaat en de rol van de mens daarin zijn buitengewoon belangrijk. Het is ook belangrijk voor politici om ons beleid daarop te baseren. Daarom is het van belang dat wij ervoor zorgen dat de informatie, de werkwijze en de procedures waarlangs regeringen worden geïnformeerd, deugen en goed zijn. Tegelijkertijd hecht ik eraan om hier te beginnen met de opmerking dat de slordigheden die in de rapporten van het IPCC zijn geslopen – ik zou bijna zeggen "helaas" – op geen enkele wijze de algemene consensus onder druk zetten of veranderen dat het klimaat verandert en dat de mens daarin een rol speelt. Ik zeg daarbij dat dit eigenlijk geen goed nieuws is. Het is jammer. Het zou natuurlijk mooi zijn als wij niet die dreiging op ons zagen afkomen. Het zou mooi zijn als de regeringen van de 194 landen die bij het IPCC zijn aangesloten, geen rekening zouden hoeven houden met een klimaatverandering die ons voor grote opgaven stelt. Die consensus is er en blijft er. Dat stelt ons voor de taak om een goed klimaatbeleid vorm te geven.

Dat neemt niet weg dat een belangrijke organisatie zoals het IPCC, juist omdat de informatie die wordt gegeven van zo'n groot belang is, goed moet werken en het zich niet kan veroorloven om met een rapport met slordigheden te komen, zoals dat is gebeurd met het vierde rapport. Daarom heeft mijn voorganger, mevrouw Cramer, twee trajecten uitgezet. Ten eerste is er een brief gegaan naar de organisaties die het IPCC hebben opgericht. Daarin staat dat er een onafhankelijke audit moet komen. Ook in de vergadering op Bali is Nederland, samen met Groot-Brittannië, voorvechter geweest van een onafhankelijk onderzoek naar de werkwijze en de procedures van het IPCC. Die lobby van Nederland en Groot-Brittannië heeft succes gehad en heeft geleid tot een aankondiging die om 12.00 uur VS-tijd – dat is geloof ik 18.00 uur Nederlandse tijd – zal worden gegeven. Ban Ki-moon zal namens de VN aankondigen dat er een onafhankelijk onderzoek komt naar de werkwijze en procedures van het IPCC.

De heer Van der Ham heeft hierover een aantal vragen gesteld, bijvoorbeeld hoe groot de doorzettingmacht zal zijn van degene die het onderzoek zal leiden, de Nederlander Robbert Dijkgraaf, covoorzitter van de InterAcademy Council, de internationale organisatie van

Huizinga-Heringa

wetenschapsacademies. Al deze zaken moeten wij nog afwachten. De VN zal hierover duidelijkheid geven. Ik heb echter van de heer Robbert Dijkgraaf persoonlijk begrepen dat hij zich voorstelt dat het een breed onderzoek wordt en er dus niet met een nauwe blik zal worden gekeken naar alleen de procedures of de werkwijze. Het zal een breed onderzoek zijn waarin heel veel aspecten zullen worden meegenomen, zodat er in augustus goede aanbevelingen kunnen komen voor de vergadering van het IPCC in oktober en er voor het volgende rapport verbeterde procedures en een verbeterde werkwijze aan de orde zullen zijn. Ik denk dat dit een buitengewoon belangrijk traject is. Minister Jacqueline Cramer komt eer toe voor het met verve verdedigen van dit onderzoek.

Mevrouw **Spies** (CDA): Plezierig dat wij dit nu dan horen. Ik had het op prijs gesteld als de Kamer het, conform de toezeggingen, op een andere manier al had gehoord. Er waren namelijk nog openstaande toezeggingen. Kan de minister zeggen of het onderzoek zich zal richten op de werkwijze en de procedures of ook op de inhoud, en dus op de verificatie van de juistheid van de rapporten tot op heden?

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, het onderzoek zal zich met name richten op de toekomst. Immers, werkwijze en procedures richten zich op de toekomst; die kan je achteraf dus niet meer veranderen. Ik stel mij echter voor dat de gemaakte fouten zullen helpen om een beeld te krijgen van procedures die niet goed lopen. Het kan dus nooit een onderzoek zijn dat los staat van de gemaakte fouten.

Als u het goed vindt, wil ik gelijk overstappen naar het tweede traject dat is ingezet. In dit verband is ook een motie door de Kamer aangenomen waarin gevraagd wordt dat ook het PBL nog eens een onderzoek doet en dat het daarbij ook kijkt naar de gemaakte fouten. Het PBL zal de regionale hoofdstukken doorlopen op (on)juistheden. Bovendien heeft het een digitaal loket geopend waarop iedereen die fouten geconstateerd heeft, die kan melden. Dit is niet het enige; het is aanvullend op wat het PBL zelf doet. Dat onderzoek is echt gericht op de gemaakte fouten. Dit onderzoek zal omstreeks mei afgerond zijn. Natuurlijk zal dit ook aangeleverd worden aan de heer Dijkgraaf als voorzitter van het onafhankelijk onderzoek in opdracht van de VN, zodat men daar ook zijn voordeel mee kan doen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik kan mij niet voorstellen dat IPCC alleen maar kijkt naar het verbeteren van procedures en werkwijzen. Er moet toch ook sprake zijn van correctie van de fouten die inmiddels bekend zijn geworden? Dat onderzoek moet dus ook op inhoud gericht zijn.

Minister **Huizinga-Heringa**: Zoals ik zei, hebben wij in Nederland twee trajecten. Het ene is het PBL in Nederland dat de regionale hoofdstukken doorleest en daarbij naar fouten kijkt. Het PBL zal de resultaten ook absoluut aanleveren aan het internationale onafhankelijke onderzoek. Voor het andere heb ik nu niet de terms of referentie bij de hand; die zullen vanavond bekend gemaakt worden. Zeker is wel dat het om een breed onderzoek zal gaan. De richting van het onderzoek zal wel de toekomst zijn. Daarbij wordt natuurlijk rekening

gehouden met fouten die nu gemaakt zijn, maar, nogmaals, het hoofdpunt van het onderzoek is niet de vraag wat er niet klopt in het rapport van het "vierde assessment" (Fourth Assessment Report, AR4). Dat zou ook een beetje neerkomen op: met de rug naar de toekomst toe staan. De focus van het onderzoek zal zijn: hoe voorkomen wij in het volgende rapport fouten en hoe verbeteren wij de procedure en de werkwijze? Dat zal dus de focus zijn. Het is niet de focus van het onderzoek om na te gaan in hoeverre de gemaakte fouten een rol spelen en evenmin om het rapport van dit assessment daarop helemaal na te lopen. Dat is overigens wel de focus van het PBL-onderzoek, dat de regionale hoofdstukken betreft.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dat betreur ik zeer. Ik kan mij namelijk niet voorstellen dat de Nederlandse regering genoeg neemt met het niet herstellen van fouten, die inmiddels door niemand meer betwist worden, juist vanwege het belang dat wij vertrouwen moeten kunnen hebben in de wetenschappelijke basis die onder ons beleid is neergelegd. Dit betekent naar mijn stellige overtuiging dat fouten hersteld moeten worden, hetzij in een nieuw rapport, hetzij op een andere manier. Wij kunnen echter geen genoeg nemen met een wankel basis voor ons beleid, dunkt mij.

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, natuurlijk niet. Ik ga er ook van uit dat IPCC een extra publicatie zal doen uitgaan waarin de gemaakte fouten gecorrigeerd worden. Het onafhankelijke onderzoek onder leiding van de heer Dijkgraaf heeft dat evenwel niet als eerste focus; dat onderzoek heeft echt als focus: hoe voorkomen wij in de toekomst dat opnieuw fouten gemaakt worden, dus hoe voorkomen wij fouten en hoe verbeteren wij de procedures en de werkwijzen? Dat wordt op een brede manier onderzocht. Nogmaals, ik ga ervan uit dat IPCC de gemaakte fouten zal corrigeren. Dat spreekt eigenlijk vanzelf.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Wij hebben destijds aan de voorgangster van deze minister, minister Cramer, gevraagd om een onafhankelijk onderzoek, een audit, naar ook de geconstateerde fouten en mogelijk andere fouten die er nog in zaten. Naast het feit dat mijn fractie het noodzakelijk en dus uitstekend vindt dat de procedures worden bekeken, geldt voor haar dus nog steeds dat er herstel van geconstateerde fouten plaatsvindt en er wordt gekeken naar mogelijke andere fouten. Dat bepleitte ik destijds, net zoals collega's dat deden, dus ik hoor dat graag duidelijker van de minister. Mijn andere vraag is ...

De **voorzitter**: Nee, nee, nee, een voor een.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik kijk in de eerste plaats naar de afspraak in antwoord op de motie, ingediend door de heer Samsom en medeondertekend door bijna de gehele Kamer, waarmee werd beoogd, het PBL onderzoek te laten doen. Het PBL is daarmee begonnen. In mei zal het worden afgerond voor wat betreft de regionale hoofdstukken. Die hoofdstukken zijn het gevoeligst voor fouten. Het PBL controleert al die hoofdstukken op fouten. Het doet dat niet alleen, maar met behulp van een digitaal loket. Via dat loket kan iedereen die over iets twijfelt of die denkt dat iets niet

Huizinga-Heringa

klopt, daarvan melding maken aan het PBL. Het PBL is geen slager die zijn eigen vlees keurt, zoals u mij verontrust vroeg. Nee, op verzoek van het PBL en van het ministerie staat het onderzoek van het PBL onder toezicht van de KNAW, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik ga toch even terug naar het eerste punt. In dat laatste debat, waarin de heer Samsom de motie heeft ingediend over het Planbureau voor de Leefomgeving, hebben mevrouw Spies en ik gezegd dat het klimaatpanel van de VN ook internationaal onderzoek moest doen naar gemaakte fouten, mogelijke andere fouten en uiteraard de procedures. Minister Cramer heeft dat nadrukkelijk toegezegd en daarom heb ik daar toen geen motie over ingediend. Over de brief van minister Cramer die daarna kwam, heeft de Kamer uitleg gevraagd. Ik wil het duidelijk hebben, want het debat van toen ging niet alleen over het PBL, maar ook om het onderzoek door de VN. Ik hoor graag wat de uitgangspunten van deze minister zijn.

De **voorzitter**: Het is helder, mevrouw Neppéus.

Minister **Huizinga-Heringa**: Laat ik het nog eens zeggen, want mevrouw Spies ging hier ook al op in. Er moet vertrouwen zijn in het IPCC. Dat is heel belangrijk. Nu zijn er fouten gemaakt. Dat mag absoluut niet. Nu vind ik het heel belangrijk om ervoor te zorgen dat we dergelijke fouten voortaan voorkomen. Er zijn dus twee dingen: de gemaakte fouten moeten rechtgezet worden en er moet goed worden gekeken of er nog meer fouten zijn gemaakt. We hopen natuurlijk dat dit niet het geval is, maar stel je toch eens voor. We moeten in een keer alles op tafel hebben. De gemaakte fouten moeten rechtgezet worden, maar dat is niet het enige. Als we het daarbij laten, doen we het echt niet goed. We moeten dus verdergaan dan dat. Mevrouw Neppéus zegt dat er moet worden gekeken naar de gemaakte fouten. Dat gebeurt. Bovendien worden die rechtgezet. Het onafhankelijke onderzoek gaat veel verder. Daarbij wordt namelijk nagegaan hoe we kunnen voorkomen dat er opnieuw slordigheden insluipen, zoals nu is gebeurd. Het is dus van belang dat we de procedures én de gehele werkwijze tegen het licht houden om te voorkomen dat wij weer met zaken worden geconfronteerd die buitengewoon slecht voor het IPCC zijn.

De heer Samsom had het over een Wikipedia-achtige manier van werken, waarbij het IPCC nog veel opener staat voor allerlei verschillende inzichten. Iets dergelijks zal deze onderzoekscommissie in aanmerking nemen. Dat gaat over de werkwijze. Daarover zal zij aanbevelingen doen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik houd het simpel. Ik vind het prima dat er tijdens dat onafhankelijke onderzoek wordt gekeken naar de toekomstige procedures. Daarover zijn de minister en ik het eens. Gebeurt het corrigeren van gemaakte en mogelijke andere fouten ook via onafhankelijk onderzoek, op dezelfde manier?

Minister **Huizinga-Heringa**: Daarvoor moet ik kijken naar de exacte "terms of reference" die in het onderzoek staan. Die horen wij vanmiddag. Nogmaals, dat dit onafhankelijke onderzoek er komt, is voor een groot deel te danken aan de inzet van Nederland en Groot-

Britannië. Het is wel goed om dat te weten. Maar in ieder geval staat vast dat alle gemaakte fouten zullen worden gecorrigeerd door het IPCC. Er komen dus nieuwe rapporten, waarin de vastgestelde fouten worden gecorrigeerd.

De **voorzitter**: Ik herinner de leden eraan dat er nog een tweede termijn komt.

De heer **Jansen** (SP): Ik denk dat de minister de zorgen van de CDA- en de VVD-fractie – die ik overigens wel deel – kan wegnemen door hier gewoon toe te zeggen dat Nederland zich er in ieder geval voor zal inzetten dat niet alleen die toekomstgerichte benadering wordt gekozen, maar dat ook alle fouten worden rechtgezet. Dan denk ik dat wij hebben wat wij hebben willen. Ik heb nog een tweede punt. Wat gaat die commissie van de Verenigde Naties nu precies onderzoeken? In mijn termijn heb ik gezegd dat het belangrijk is hoe de poppetjes zitten. Wie zitten er in de werkgroep? Hoe komen die mensen daarin terecht? Is dat op basis van prestaties of van relaties? Is dat ook iets wat de werkgroep gaat onderzoeken en kan zij met voorstellen komen voor een alternatieve manier van benoeming van de leden van de werkgroep?

Minister **Huizinga-Heringa**: Dat is waarom ik ook zo blij ben dat niet alleen naar de procedures wordt gekeken, maar ook naar de werkwijze, want dat betekent dat al die zaken worden meegenomen. Het is wel zo, ook nu al, dat wetenschappers zich ook zelf beschikbaar kunnen stellen om deel uit te maken van de groep van wetenschappers die zich bezighoudt met bepaalde onderwerpen in het IPCC. Bij het KNMI bestaat nu bijvoorbeeld de mogelijkheid om zich op te geven. Er is dus een heel open manier voor de bureaus om aan namen te komen. Wetenschappers worden uiteindelijk geselecteerd op grond van hun expertise, dus niet op grond van hun achtergrond of op grond van hun standpunt: klimaatsceptisch of niet. Dat is zoals het nu is.

De heer **Jansen** (SP): Mijn informatie anders. Ik heb het niet over de auteurs, maar over de leden van de drie werkgroepen. Zij zijn volgens mij ook gebaseerd op een bepaalde vorm van regionale afspiegeling. Dat riekt ernaar dat er meer naar gekeken wordt waar iemand vandaan komt dan wat de prestaties zijn die iemand heeft geleverd. Ik dring er op dit punt op aan dat hier goed naar gekeken wordt.

De **voorzitter**: Zegt de minister dit toe?

Minister **Huizinga-Heringa**: Jazeker, dat zeg ik toe.

De heer **Samsom** (PvdA): Misschien kunnen wij dit blokje snel afronden als de minister gewoon toezeft dat zij de terms of reference van het VN-onderzoek zodra die binnen zijn naar de Kamer zal sturen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Sowieso.

De heer **Samsom** (PvdA): Hier is al een paar weken gedoe over en uit de grapevine kan ik al opmaken – maar goed, dat is niet officieel – dat beide onderdelen goed verankerd zijn in het onderzoek, namelijk onderzoek naar de fouten en het herstel daarvan, en vooral – dat is

Huizinga-Heringa

inderdaad de belangrijker focus – onderzoek naar een betere werkwijze van het IPCC. Dus als die toezegging binnen is, zijn wij klaar. Verklapte de minister nu net dat de heer Dijkgraaf de voorzitter wordt van die werkgroep? Ik dacht dat zij dat zei. Hij is nu voorzitter van de KNAW.

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, als covoorzitter leidt hij dat onderzoek, of is hij gevraagd om dat te doen. Mevrouw Spies zei dat zij dit eerder had willen weten. Het is natuurlijk nog maar net, heet van de naald, bekend dat dit onderzoek er op deze manier komt. Vandaar dat ik het nu aan u vertel, maar zodra er helderheid is over de terms of reference en al die zaken, gaat dat meteen in een brief naar de Kamer, zodat u ook even veel weet als ik en iedereen.

De **voorzitter**: Kennelijk voelt mevrouw Spies zich tussentijds aangesproken, mijnheer De Mos. Ik stel voor om haar even voorrang te geven.

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik dank de minister voor de geruststellende woorden dat niet alleen de werkwijze en de procedure, maar ook de fouten hersteld moeten worden. De vorige minister had de Kamer toegezegd dat zij namens de Nederlandse regering dat onafhankelijke onderzoek en het herstel van fouten bij het IPCC zou bepleiten. Wij hebben namens de vaste Kamercommissie herhaaldelijk gevraagd om een invulling van die toezegging in de vorm van een afschrift van een brief die opnieuw naar het IPCC zou gaan, want de eerste brief was op dit punt echt onvoldoende. Nu worden de minister en wij ingehaald door de aankondiging van vandaag. Dat laat onverlet dat wij graag als Kamer geïnformeerd hadden willen worden over die tussentijdse stappen, want wij zijn inmiddels wel ruim zes weken verder.

Minister **Huizinga-Heringa**: Als u zegt dat wij worden ingehaald door de ontwikkelingen nu, denk ik dat dat misschien niet helemaal de juiste weergave van de feiten is. Minister Cramer heeft namelijk meer gedaan dan een brief schrijven. Er is ook actief gepleit op Bali voor een onafhankelijk onderzoek. Dus is de aankondiging van vandaag dat de VN opdracht geeft voor dat onafhankelijke onderzoek ook echt te danken aan de Nederlandse inzet en is die daar een gevolg van. Wat wij vandaag horen, is niet iets wat onafhankelijk van de Nederlandse inzet gebeurt. Het is echt iets wat mede een gevolg is van de Nederlandse inzet.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dan was het goed geweest als dat met de Kamer was gedeeld, want dan hadden wij dat feestje met u en met de vorige minister van VROM kunnen vieren. Be good en tell it.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik vier dit feestje graag vandaag.

De **voorzitter**: We gaan nog niet feesten; het woord is aan de heer De Mos.

De heer **De Mos** (PVV): Er komt dus een onderzoek. De uitkomsten ervan zijn nog niet bekend. Waarom gaan we tot die tijd toch door met het klimaatbeleid dat ons heel veel belastinggeld kost? Waarom kunnen we daarmee niet stoppen? Verder zegt de minister, nog voordat het

onderzoek heeft plaatsgehad, dat conclusies uit het IPCC-rapport staan als een huis. Dat schrijft zij in de antwoorden op de Kamervragen. Hoe kan de minister daarvan nu al zo zeker zijn?

Minister **Huizinga-Heringa**: Dat kan ik, omdat de gemaakte fouten en de slordigheden op geen enkele wijze afbreuk doen aan de hoofdconclusies uit de rapporten. De internationale wetenschappelijke consensus dat het klimaat verandert en dat de mens daarbij een rol speelt, staat niet onder druk. Wij zouden allemaal eigenlijk graag willen dat wij ons zouden moeten afvragen of er wel een klimaatprobleem is. Dat probleem levert immers een beangstigende toekomst op. Klimaatverandering stelt de hele wereld voor heel grote vragen. Natuurlijk willen wij met elkaar graag dat er geen sprake is van klimaatverandering. Maar helaas, de conclusies daarover staan inderdaad nog steeds als een huis. Dat betekent dat wij echt dom zouden zijn als wij nu niet door zouden gaan met klimaatbeleid. Dat beleid heeft de wereld gewoon nodig.

De heer **De Mos** (PVV): De conclusie staat als een huis. Het koelt sinds 1998 af. En ook de zeespiegel zie ik niet stijgen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Mijnheer De Mos, uw bijdrage van zojuist was interessant. Eén opmerking daaruit vond ik buitengewoon behaarswaardig en onderschrijf ik direct. U zei zojuist: ik ben politicus, ik ben geen wetenschapper. Dat betekent dat politici moeten vertrouwen op wetenschappelijke inzichten. U vraagt mij hoe het kan dat de aarde opwarmt, terwijl uit een staatje blijkt dat de temperatuur sinds 1998 daalt. Juist omdat wij geen wetenschappers zijn, maar politici, zullen wij toch moeten vertrouwen op de wetenschappers. Die zeggen: ondanks dat, zijn wij ervan overtuigd dat het klimaat verandert. Dat is een nare werkelijkheid, maar hierover is helaas consensus in de wetenschappelijke wereld. Daarmee heeft de politiek rekening te houden. Daarom moeten wij maatregelen nemen.

De heer **De Mos** (PVV): Is het een nare werkelijkheid, of is het gewoon een goede bron van inkomsten, door mensen belasting te laten betalen nadat zij eerst bang zijn gemaakt?

Minister **Huizinga-Heringa**: Nee, mijnheer De Mos, het is een nare werkelijkheid. Met het geld dat wij aan klimaatbeleid besteden, zouden wij immers uiteraard ook heel mooie andere dingen kunnen doen. Wij moeten echter de goede afwegingen maken. Dat betekent dat je niet alleen naar de korte termijn, maar ook naar de lange termijn moet kijken. Wij moeten ervoor zorgen dat deze wereld ook goed leefbaar zal zijn voor de mensen die na ons komen. Dat is ook een opdracht die politici hebben. Die opdracht voeren wij uit door een goed klimaatbeleid, waarbij wij ons laten leiden door de wetenschappelijke consensus.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): De stevige taal van de minister spreekt mij aan. Ik heb echter behoefte aan enige duidelijkheid, voordat wij nu weer een nieuwe storm in een glas water creëren. De minister heeft geschetst dat er voor de toekomst drie stappen gezet moeten worden. In de eerste plaats moet de werkwijze

Huizinga-Heringa

van het IPCC verbeterd worden. Dat is helder. In de tweede plaats gaat het Planbureau voor de Leefomgeving de fouten bekijken die zijn gemaakt op regionale hoofdstukken. Zoals is afgesproken, zal dat gebeuren onder supervisie van de KNAW. In de derde plaats zegt de minister: het spreekt vanzelf dat gemaakte fouten worden gecorrigeerd door het IPCC. Hoe gaat dat precies gebeuren? Wij moeten lessen trekken voor de toekomst, maar ook naar de fouten kijken die in het verleden zijn gemaakt. Heb ik dat goed begrepen? Als dat zo is, begrijp ik namelijk de opwinding niet van een aantal leden van de Kamer. Dat is namelijk precies wat de Kamer wilde en wat ook de fractie van GroenLinks steunt. Ik krijg hierover graag absolute helderheid. Als die helderheid niet komt, krijgen wij weer een nieuw relletje dat nergens op is gebaseerd.

Minister **Huizinga-Heringa**: Als je procedures en de werkwijze wilt verbeteren, moet je uiteraard beginnen met te onderzoeken wat verkeerd is gegaan en wat dus verbeterd moet worden. Kennis over fouten die zijn gemaakt, is dus onontbeerlijk voor de verbetering van procedures en werkwijzen.

Wij verwachten dat het IPCC zal publiceren over het corrigeren van de vastgestelde fouten. Ik ga daarvan uit, maar om de Kamer helemaal gerust te stellen, zal ik het IPCC deze kwestie heel helder meegeven. Er zijn overigens ook errata. Er bestaat tevens een procedure bij het IPCC om fouten te verbeteren. Wij mogen er dus van uitgaan dat het IPCC de bestaande fouten zal corrigeren.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat spreekt voor zichzelf. Daar gaan wij van uit. De kwestie wordt ook nog nader besproken, maar ik vind wel dat wij er heel precies over moeten worden geïnformeerd. Ik heb er vertrouwen in dat dit op een goede manier gebeurt, maar ik vraag dit zo expliciet, omdat ik deze ruis van de zender wil hebben. Dan kunnen wij het voortaan weer hebben over de inhoud van het klimaatprobleem.

Minister **Huizinga-Heringa**: Ik begrijp de bedoeling van mevrouw Van Gent heel erg goed. Ik zal dat het IPCC ook duidelijk meegeven. Vervolgens zal ik de Kamer er helder over informeren.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb een vraag gesteld over de "reikwijdte" van de heer Dijkgraaf. De heer Dijkgraaf gaat meekijken naar hoe het onderzoek door het PBL wordt gedaan. In hoeverre heeft hij de ruimte, c.q. budget om bij vragen die opkomen verder onderzoek te doen en bijvoorbeeld expertise in te huren? Hij zal niet op alle punten voldoende eigen kennis hebben. In hoeverre heeft zijn second opinion verdere wortels dan alleen de kwaliteit van de heer Dijkgraaf zelf, die overigens heel hoog is?

Minister **Huizinga-Heringa**: Dat wordt duidelijk als wij de terms of reference hebben voor de reikwijdte van het onderzoek. Ik kan de vragen hierover op dit moment niet verder beantwoorden. Zodra ik dat wel kan, gaat er een brief naar de Kamer over de ins en outs van het onderzoek. De vragen van de heer Van der Ham worden daarin meegenomen.

De heer **Van der Ham** (D66): Vooralsnog mag ik ervan uitgaan dat de heer Dijkgraaf dit niet alleen als persoon

doet, maar dat hij goed geëquipeerd wordt om zijn werk grondig te doen.

Minister **Huizinga-Heringa**: Zeker. Ik weet dat de heer Dijkgraaf de kwestie op een brede manier wil onderzoeken. Daarvoor staan de nodige middelen beschikbaar, want als je een kwalitatief goed onderzoek wilt hebben, dan moet je iemand daartoe ook in staat stellen. Als er meer informatie bekend is, zal ik die direct aan de Kamer doen toekomen.

Voorzitter. Daarmee heb ik alle vragen beantwoord.

De **voorzitter**: Ik constateer dat er behoefte bestaat aan een tweede termijn. De spreektijd is een derde van de spreektijd in eerste termijn, of te wel een minuut. Eerst de heer De Mos, de aanvrager van dit debat.

□

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Ik heb nog twee moties. De eerste luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het IPCC is geconfronteerd met fouten, manipulatie en leugens in zijn klimaatrapport;

constaterende dat VN-baas Pachauri de Deense klimaatcriticus Björn Lomborg heeft vergeleken met Hitler, klimaatsceptici heeft weggezet als Holocaustontkenners en 2,7 mln. klimaatgeld heeft overgeboekt naar zijn eigen bedrijf Teri;

overwegende dat de Nobelprijs voor de Vrede boven elke twijfel verheven moet zijn;

verzoekt de regering om er bij het IPCC en zijn voorzitter op aan te dringen dat zij de Nobelprijs voor de Vrede inleveren, omdat deze onder andere is verkregen op basis van een rapport dat is gebaseerd op fouten, manipulatie en leugens,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 35 (31793).

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik herhaal eigenlijk mijn vraag uit eerste termijn. De heer De Mos heeft aangedrongen op een debat. Dan gaat het om het uitwisselen van argumenten. Nu wordt, haast in de vorm van een monoloog, een tekst van een motie opgelezen waarvan ik denk: dat is helemaal niet onderdeel geweest van het debat zoals wij dat zojuist hebben gevoerd. Wat is de toegevoegde waarde hiervan? Wat betekent het woord "debat" voor de heer De Mos?

De Mos

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Allereerst ga ik over mijn eigen woorden. In eerste termijn heb ik die Nobelprijs genoemd. Het is mijn goed recht hier een motie in te dienen om het IPCC, dat fouten heeft gemaakt, heeft gemanipuleerd en gelogen en bovendien een voorzitter heeft die diverse mensen heeft weggezet als Holocaustontkenners en Bjorn Lomborg heeft vergeleken met Hitler, die Nobelprijs terug te vragen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik ontzeg de heer De Mos de rechten die hij heeft helemaal niet, hij kan hier helemaal zijn gang gaan.

De heer **De Mos** (PVV): Wat is het probleem dan?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Mijn probleem is als volgt. De heer De Mos heeft verzocht om een debat, maar dat debat vindt niet plaats. Er worden hier monologen voorgelezen, er worden geen argumenten gewisseld in een debat. Er wordt een motie voorgelezen. Die wordt straks in stemming gebracht en klaar is het weer. Wat wil de heer De Mos vandaag gewisseld hebben?

De heer **De Mos** (PVV): Dan moet mevrouw Wiegman toch de oordopjes uit haar oren halen. Mijn inbreng in het debat was: een einde aan het klimaatbeleid dat heel veel belastinggeld kost. Daar is de belastingbetaler niet blij mee, zeker als een en ander gestoeld is op fouten, leugens en manipulatie. Dat is de inbreng in het debat. Duidelijker kan ik echt niet zijn, mevrouw Wiegman.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dan constateer ik dat de motie die zojuist is voorgelezen daar niet over gaat. Overigens is dat een goed recht van de heer De Mos, daar wil ik niet aankomen. Het debat heeft niet plaatsgevonden: een gemiste kans.

De **voorzitter**: Een laatste reactie, mijnheer De Mos.

De heer **De Mos** (PVV): Ik laat de kwalificaties maar voor de uitspreker ervan.

De **voorzitter**: U had nog een tweede motie.

De heer **De Mos** (PVV): Gaarne. Die luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de gevolgen van CO₂ en opwarming stelselmatig zijn overdreven door het IPCC;

overwegende dat men, zeker ten tijde van crisis, moet beseffen dat een euro slechts eenmaal uitgegeven kan worden en dan niet moet worden besteed aan een klimaatbeleid dat is gebaseerd op fouten, manipulatie en leugens;

verzoekt de regering om alle klimaatbeleidgerelateerde

uitgaven per direct te stoppen, in ieder geval tot er meer bekend is over het disfunctioneren van het IPCC,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 36 (31793).

Mevrouw **Spies** (CDA): Alle klimaatgerelateerde uitgaven. Doet u eens een poging, mijnheer De Mos. Waar hebben wij het dan over: dijken versterken?

De heer **De Mos** (PVV): Windmolens, CO₂-opslag.

Mevrouw **Spies** (CDA): Dijken versterken?

De heer **De Mos** (PVV): Dijken versterken deels. De Deltacommissie is vrij fors. Het gaat over 100 mld. per jaar. Wij zijn voor dijkversterking, zeker daar waar de dijken zwak zijn. Onder andere kabinetten met het CDA erin hebben de dijken verzwakt en slecht onderhouden. Wij zijn er voorstander van om de zwakke plekken in de dijken weg te werken. 100 mld. per jaar is echter erg veel geld, zeker als je weet dat er mensen in ziekenhuizen liggen met 24-uursluiers.

Mevrouw **Spies** (CDA): Energiebesparing in woningen?

De heer **De Mos** (PVV): Energiebesparing in woningen is energiebeleid. Wij pleiten voor een onderscheid tussen klimaat-, energie- en milieubeleid.

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik wil de heer De Mos dan uitnodigen om zijn motie toe te lichten, waarbij hij specifieker aangeeft wat naar het oordeel van de PVV al dan niet klimaatgerelateerde uitgaven zijn. Dan weten wij tenminste waar wij over praten.

De heer **De Mos** (PVV): Ik zeg mevrouw Spies toe dat zij nog vandaag een toelichting in haar mailbox ontvangt waarin alle uitgaven genoemd worden die volgens de PVV klimaatgerelateerd zijn. Als ik haar daar blij mee kan maken, doe ik dat gaarne.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb een vraag over die dijken. De heer De Mos zegt over het verhogen van de dijken: dat dan weer wel. Er zijn heel veel problemen rondom dijken. De oud-staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, die toevallig nu ook minister van VROM is, weet er alles van. Deze problemen zijn gebaseerd op inschattingen, op prognoses, op wetenschappelijke cijfers over de hoeveelheid water die in de toekomst verwacht wordt, over de vraag hoe vaak er stormen zullen voorkomen en of er stormvloedkeringen nodig zijn bij bepaalde stormen. Dat zijn ook inschattingen. Wat dat betreft is dat ook klimaatbeleid. Zegt de PVV nu dat die stormvloedkering in Zeeland en allerlei andere zaken eigenlijk gebaseerd zijn op drijfzand en dat wij ze net zo goed niet kunnen bouwen?

De heer **De Mos** (PVV): Nee, dat zegt de PVV niet. Wij vinden dijken erg belangrijk. Het gaat om de bescherming van ons land. Het achterstallige onderhoud aan dijken – ik herinner mij nog een kop uit 2004 – onder

De Mos

andere aan poreuze veendijken moet direct worden weggewerkt. Dat hebben ook de voorgaande regeringen verzuimd. Daar zijn wij dus absoluut voorstander van. Alleen gaat de Deltacommissie uit van doemscenario's van een zeespiegelstijging van wel 4 m. Dat is wel erg overdreven als de werkelijke zeespiegelstijging 18 cm per eeuw is. Wij kunnen dus nog eens gaan bekijken hoeveel geld wij daarvoor gaan reserveren.

De heer **Van der Ham** (D66): Dan wil ik het toch wat nauwkeuriger. Ook daarover worden namelijk voorspellingen gedaan. Er worden voorspellingen gedaan over het scenario van klimaatverandering met de laagste stijging bovenop de normale klimaatverandering. Dan is er het meest extreme scenario. Dan hebben wij het over die 4 m. Daartussenin wordt een modus gevonden waarop het beleid wordt gebaseerd. Vindt u dat wij bij dijkverzwaringen van het minst ernstige scenario moeten uitgaan of van het gemiddelde ernstige scenario?

De heer **De Mos** (PVV): Ik kan het wel herhalen. Ten eerste zijn wij voor het wegwerken van het achterstallige onderhoud. Ten tweede is een realistische zeespiegel op dit moment 18 cm per eeuw. Van daaruit kunnen wij eens naar die dijken gaan kijken. Dat is ook noodzakelijk. Daarin krijgt u dus volledige steun.

De **voorzitter**: Laatste keer, mijnheer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is niet helemaal volledige steun, want die 18 cm is de onderkant, maar de bovenkant is die 4 m. Nu ben ik het met u erover eens dat wij ons beleid niet moeten gaan stoelen op het scenario met de hoogste stijging. Maar met het gemiddelde scenario houden wij wel rekening met mogelijke klimaatveranderingen bovenop de normale natuurlijke klimaatveranderingen. Ook de PVV erkent dus dat goed waterstaatsbeleid en goed beleid over dijken ook op voorspellingen over klimaatveranderingen moet zijn gebaseerd. Wat fijn om dit geluid nu eindelijk eens van de PVV te horen. Eindelijk is er wat realiteitszin bij de PVV op dat punt. Ik ben echt blij.

De heer **De Mos** (PVV): Ik leerde de heer Van der Ham kennen als een klein drammertje. Ik heb steeds die 18 cm genoemd. Daar houden wij ons aan.

□

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar antwoorden. Ik ben blij dat het internationale onderzoek waar ik vanochtend op de radio over hoorde, er nu gaat komen. Wel is voor mijn fractie essentieel dat er niet alleen naar verbetering van procedures wordt gekeken maar ook naar fouten die moeten worden gecorrigeerd en mogelijke andere fouten die erin zitten. Ik wacht uiteraard de terms of reference af. Ons uitgangspunt is echter voldoende helder. Als dat nodig is, komen wij er vanzelf in een AO of iets dergelijks over te praten.

De speelruimte speelt ook bij de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, ook in dat Nederlandse onderzoek. Hebben ze daar echt speelruimte? Kunnen ze doorzetten? Hoe is precies die verhouding? Ik had eigenlijk gehoopt te horen dat die academie bij dat onderzoek de leiding kreeg. Kennelijk is

het toch het planbureau zelf. Wellicht wil de minister dat nog even verduidelijken.

Voorzitter. Dat was het en laat het internationale onderzoek gewoon goed gaan plaatsvinden.

□

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Hartelijk dank. Ik dank de minister voor haar antwoorden. De GroenLinksfractie ondersteunt de heldere stappen die zijn gezet. Wij krijgen nog nadere informatie over het corrigeren van de gemaakte fouten door het IPCC. Dat stellen wij zeker op prijs, maar de conclusie van dit debat is dat wij hier weer een aantal complottheorieën hebben gehad en dat het complotdenken bij degenen die het aanklaarten, het grootste is. Vervolgens krijgen wij weer een paar lawaaimoties van de PVV. Ik hoop dat wij dit nu spoedig kunnen afsluiten, omdat wij het liever over het klimaat hebben dan over complotten. Ik krijg zo langzamerhand een beetje de indruk dat de PVV staat voor: Provocatie, Verdraaien van feiten en Vluchtgedrag. De heer De Mos steekt zijn vinger in de dijk en dan hoeven wij de dijken niet meer te verhogen of te verzwaren. Probleem opgelost. Je hoeft geen complotdenker te zijn om te weten dat dat onvoldoende helpt en dat er echt meer nodig is om het klimaatprobleem aan te pakken.

Ik wil de woorden aanhalen die de minister – onze nieuwe minister, zou ik bijna willen zeggen – in haar beantwoording bezigde, namelijk dat de slordigheden niet de algemene consensus onder druk zetten, dat het klimaat verandert en dat de mens daarin een rol speelt. Je kunt je ogen daar wel voor sluiten, maar dat lijkt mij absoluut naïef en niet aan de orde.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Blijft u nog even staan, mevrouw Van Gent. De heer De Mos wil een vraag stellen.

De heer **De Mos** (PVV): In plaats van mijn vinger in de dijk kunnen wij beter mevrouw Van Gent voor de dijk leggen. Met haar omvang is het probleem misschien beter opgelost.

De **voorzitter**: Nee, nee, nee.

De heer **De Mos** (PVV): Laat ik dan beginnen met de lawaaimoties ...

De **voorzitter**: Nee, nee, nee.

De heer **De Mos** (PVV): Zij begon met uitdagen, voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, nee, echt niet. Dit soort ...

De heer **De Mos** (PVV): Laat ik dan over de lawaaimoties gaan beginnen.

De **voorzitter**: Ik wil het hier graag niet over personen hebben maar over zaken.

De heer **De Mos** (PVV): Zij begon op de persoon, niet ik, voorzitter.

Laten wij het dan over de lawaaimoties hebben. Er is 2,7 mln. weg. Die is door Pachauri weggesluisd naar zijn

Van Gent

eigen bedrijf. Dat is gewoon pikken. Als Pachauri daarnaast mensen die kritiek hebben op het klimaatbeleid vergelijkt met Adolf Hitler en Holocaustontkenners, is dat een zeer kwalijke zaak. Daar mag ik een motie over indienen.

De **voorzitter**: Heeft mevrouw Van Gent behoefte om te reageren?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Wat de heer De Mos nu allemaal op een hoop gooit, laat ik graag voor zijn rekening. Als hij alleen in staat is om het persoonlijk te maken, omdat hij inhoudelijk niet op mij in kan gaan, dan laat ik het aan hem. Ik lig daar niet wakker van, want de heer De Mos is mij te weinig waard om mij te kunnen kwetsen.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording. Ik wil eigenlijk eerst beginnen met het uitspreken van mijn afschuw over de woorden van de heer De Mos. Ik ga er verder geen woorden aan vuilmaken.

De **voorzitter**: Ik vraag u, dat ook niet te doen.

De heer **Van der Ham** (D66): Dan heb ik dat bij dezen gedaan.

Voorzitter. Wij staan hier om te spreken over wetenschap. Wij hebben in eerdere debatten al kunnen constateren dat debatten over wetenschap altijd lastig zijn. Immers, fouten worden gemaakt. Ik wil duidelijk maken dat er nog wel wat fouten zullen worden gemaakt in de wetenschap. Er worden menselijke fouten gemaakt. Wij moeten ons daar ook tegen wapenen. Wij moeten niet bij elke keer dat er iets op het pad komt van het onderzoek in verband met dit onderwerp of met welk ander onderwerp dan ook, direct in de hoogste boom gaan zitten. Wij moeten rustig zaken evalueren en peer reviewen. Dat is allemaal van het grootste belang, omdat wij op die manier ook tot een goede consensus komen waar wij ons beleid op moeten voeren.

Wij zijn kritisch geweest over de manier waarop de instituten omgegaan zijn met informatie. Daardoor hoeft overigens niet heel veel gewijzigd te worden in de hoofdlijnen van het beleid. Die conclusie is ook diverse keren getrokken. Maar wij vinden dat met name Nederland, ook samen met andere landen, internationaal moet aandringen op een heel zorgvuldige gang van zaken. Ik heb ook al gezegd: wanneer het gaat over het Nederlands onderzoek, moet dat zo veel mogelijk worden gedaan met een goed geëquipeerde second opinion in de vorm van de heer Dijkgraaf.

Ten slotte wens ik de minister veel succes met dat beleid. Ik hoop dat zij in de korte termijn die haar gegeven is, een goede rechte rug op dit vlak zal kunnen houden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik deel de Kamer mee dat de heer Jansen de vergadering heeft moeten verlaten wegens verplichtingen elders.

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Ik wil de minister heel

hartelijk danken voor haar antwoorden in eerste termijn. Het was even wat duwen en trekken, maar in ieder geval zijn wij voor dit moment voldoende gerustgesteld. Wij danken de minister ook voor haar toezeggingen. Wij gaan ervan uit dat wij leren van fouten en dat wij dus tot betere procedures en werkwijzen komen. Wij gaan er ook van uit dat fouten die gemaakt zijn ook werkelijk hersteld worden, omdat wij moeten proberen te werken aan een basis van feiten waarover in elk geval geen discussie meer ontstaat. Als wij als politiek niet onze keuzes maken op basis van zulke feiten, brengt dat allerlei risico's met zich.

In alle eerlijkheid moet mij wel van het hart dat ik de hoop dat wij in deze Kamer op basis van een gemeenschappelijke basis de discussie over het klimaatbeleid verder zouden kunnen voeren, een klein beetje begin op te geven. Waar de heer De Mos zijn inbreng levert, lijkt hij slechts geïnteresseerd in de ene kant van de medaille, terwijl je volgens mij als politicus hoor- en wederhoor toe moet passen en werkelijk op zoek moet willen blijven gaan naar een gemeenschappelijke basis van feiten, op grond waarvan wij dan, met al onze politieke verschillen, keuzes kunnen maken. Die gemeenschappelijke basis lijkt voor de heer De Mos echter niet relevant. Dat betreurt ik.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink**

(ChristenUnie): Voorzitter. Ik houd het kort. Ik bedank de minister voor haar antwoorden. De ChristenUnie kijkt uit naar de resultaten van de verschillende onderzoeken die nu lopen. Het lijkt mij ontzettend belangrijk dat een en ander rond de zomer afgerond kan zijn en dat er met frisse moed en met veel transparantie verder kan worden gewerkt om uiteindelijk te kunnen komen tot goede internationale klimaatakkoorden die boven elke twijfel verheven zijn. Ik maak graag gebruik van de tweede termijn, al was het alleen maar om tegenwicht te bieden aan het wat eenzijdige beeld en de wat eenzijdige motivatie om deze spoeddebatten te houden.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Ik wist eigenlijk niet of ik mij er na het nieuwe dieptepunt in de omgangsvormen weer toe kon zetten, maar ik sta hier toch. Ik wil namelijk één ding zeker weten: sta ik hier de volgende keer weer voor niets? Die vraag richt ik aan de heer De Mos. Hij spreekt na een ietwat uit de hand gelopen debat in de Eerste Kamer, in de Volkskrant vrome woorden over de noodzaak om met elkaar tot een gemeenschappelijke basis te komen. Vervolgens slaat hij hier echter weer met zinloos verbaal geweld om zich heen. Ik vraag de heer De Mos of er een moment komt waarop wij wel constructief kunnen debatteren over de wetenschappelijke basis die er aan klimaatverandering ten grondslag ligt. Mijn fractie heeft in dit debat een voorstel gedaan. Ik had eigenlijk gehoopt dat zijn fractie ook met een voorstel zou komen. Daarop had ik dan kunnen reageren. Dat voorstel is er niet gekomen, dus ik kan nergens op reageren. Is er een voorstel denkbaar, bijvoorbeeld het voorstel dat mijn fractie heeft gedaan, waarop de heer De Mos zegt: als het IPPC op die manier gaat werken, dan beschouwen wij dat als een gemeenschappelijk vertrekpunt voor politieke keuzes? Die keuzes kunnen vervolgens natuurlijk uit elkaar lopen, maar het

Samsom

vertrekpunt moet wel gemeenschappelijk zijn. Als dat moment er komt of als er een kans is dat dit er komt, dan sta ik hier de volgende keer weer, weliswaar met weinig hoop, maar opnieuw met frisse moed. Als de heer De Mos echter helder zegt dat zo'n moment er niet komt en hij zijn litanie tot het einde der tijden wil volhouden, dan is dat prima, even goede vrienden, maar dan kom ik de volgende keer niet meer opdraven.

De heer **De Mos** (PVV): Dat de heer Samsom mij een standje geeft, vind ik op zichzelf prima. Het is alleen jammer dat dit eenzijdig gebeurt. Er is tegen mij ook van alles gezegd, maar goed, ik zal hier niet de Calimero uithangen. Mijn inzet in dit debat is helder: ik wil een stop op de uitgaven voor het klimaatbeleid, zeker tot het moment waarop alle foutjes van het IPCC boven tafel zijn. Dat is volgens mij klip-en-klaar.

De heer **Samsom** (PvdA): U wekt enigszins de indruk dat u niet geïnteresseerd bent in het herstel van fouten, in het herstel van die wetenschappelijke methoden, zodat u kunt blijven doorgaan met roepen dat alle uitgaven moeten worden stopgezet. Bent u nu geïnteresseerd in een herstel van vertrouwen in het IPCC en in betere wetenschappelijke methoden? Zo ja, welke voorstellen hebt u daarvoor of welke reactie hebt u op mijn voorstellen?

De heer **De Mos** (PVV): Ik ben geïnteresseerd in het stoppen van een miljardenverslindend beleid dat nog geen resultaat heeft geboekt. Dit beleid wordt al sinds geruime tijd gevoerd, terwijl de aarde sinds 1998 afkoelt. Wij geloven niet in dit beleid en dat maken wij keer op keer kenbaar. Dat is ons goed recht als democratisch gekozen partij.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik ontnem u geen enkel recht. Ik stel u een vraag en u geeft geen antwoord. Dat is bij tijd en wijle wel frustrerend.

Minister **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Ik ga allereerst in op de moties van de heer De Mos. De eerste motie verzoekt de regering om er bij het IPCC en zijn voorzitter op aan te dringen dat zij de Nobelprijs voor de Vrede inleveren omdat deze onder andere is verkregen op basis van een rapport dat is gebaseerd op fouten, manipulaties en leugens. Dit verzoek heeft de heer De Mos ook in de vorm van schriftelijke Kamervragen gedaan. Daarop heb ik geantwoord op 9 maart. Daarin staat ook de motivatie. Het zal de heer De Mos dan ook niet verbazen dat ik deze motie ontraad.

In zijn tweede motie verzoekt de heer De Mos de regering om alle klimaatbeleidgerelateerde uitgaven per direct te stoppen, in ieder geval tot er meer bekend is over het disfunctioneren van het IPCC. Ook deze opmerkingen zijn gemaakt in Kamervragen. In de beantwoording daarvan is ook de motivatie te vinden, dus het zal niet verbazen dat ik deze motie ontraad.

Mevrouw Neppérus heeft nog een vraag gesteld over het internationale onderzoek en wat zaken daaromheen. In de terms of reference die de Kamer toegestuurd krijgt, zoals ik al zei, zal duidelijk worden hoe het precies is geregeld. Zij heeft ook gevraagd naar de verhouding tussen het Planbureau voor de Leefomgeving en de

KNAW. Het planbureau doet het onderzoek en de KNAW heeft een commissie van toezicht ingesteld die het planbureau gaat controleren. Op die manier is er onafhankelijk toezicht op dat onderzoek van het PBL. Dat is gebeurd op verzoek van het PBL zelf, omdat dat ook wil dat het onderzoek boven elke twijfel verheven is.

Ik dank de andere Kamerleden voor hun opmerkingen. Ik heb daarin geen vragen meer gehoord.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor de door haar aan de Kamer verstrekte inlichtingen. Ik stel voor om aanstaande dinsdag over de ingediende moties te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.